

**Strategia opracowana przez
Zespół Redakcyjny Rzeszowskiej Agencji Rozwoju
Regionalnego S.A. w Rzeszowie w składzie:**

1. Renata Dziok
2. Jolanta Wiśniowska

Rzeszów, dnia 12 październik 1999r.

SPIS TREŚCI

SPIS TABEL	4
SPIS RYSUNKÓW I WYKRESÓW	5
WSTĘP	6
I. RAPORT O STANIE SPOŁECZNO - GOSPODARCZYM GMINY ŁEWILCZA	15
1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	15
1.1. Położenie i podział administracyjny	15
1.2. Źródło przyrodnicze i zasoby naturalne	17
1.2.1. Źródło przyrodnicze	17
1.2.2. Warunki klimatyczne	17
1.2.3. Stan czystości powietrza	18
1.2.4. Stan czystości wód	18
1.2.4.1. Wody powierzchniowe	18
1.2.4.2. Wody podziemne	19
1.2.5. Zasoby naturalne	19
1.3. Miejsce i funkcje Gminy w powiecie	20
2. LUDNOŚĆ I ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	23
2.1. Dane demograficzne	23
2.2. Pracujący i bezrobotni	26
2.3. Źródła dochodów ludności	31
3. WARUNKI SOCJALNO-BYTOWE	32
3.1. Oświata	32
3.1.1. Szkolnictwo średnie	32
3.1.2. Szkolnictwo podstawowe	34
3.1.3. Przedszkola	35
3.2. Biblioteki	35
3.2. Warunki mieszkaniowe	36
3.3. Służba zdrowia	37
3.4. Opieka społeczna	38
4. GOSPODARKA	42
4.1. Działalność gospodarcza poza rolnictwem	42
4.2. Rolnictwo	45
4.3. Zbyt produkcji rolniczej i przemysł przetwórczy	52
4.4. Usługi na rzecz rolnictwa	53
4.5. Infrastruktura finansowa	54
5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	55
5.1. Drogi i szlaki komunikacyjne	55
5.2. Telefonizacja	57
5.3. Elektroenergetyka	58
5.4. Gazyfikacja	58
5.5. Wodociąg, kanalizacja i gospodarka odpadami	59
6. KULTURA I TURYSTYKA	63
6.1. Działalność kulturalna	63
6.2. Turystyka i agroturystyka	64
II. STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŁEWILCZA	66

1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE	66
2. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON GMINY ĆEWILCZA	67
3. MISJA GMINY	76
4. CELE I ZADANIA STRATEGICZNE	79
Załącznik nr 1	85
Załącznik nr 2	95
Załącznik nr 3	97

SPIS TABEL

Tab. 1. Podzia³ administracyjny Gminy Œwilcza	16
Tab. 2. Podstawowe dane o Gminie Œwilcza na tle powiatu	20
Tab. 3. Ruch naturalny ludnoœci w liczbach bezwzglêdnych na tle powiatu	23
Tab. 4. Ruch naturalny ludnoœci w latach 1996-98	24
Tab. 5. Liczba ludnoœci, struktura mieszkañców wg p³ci, wieku, miejsca zamieszkania	24
Tab. 6. Migracje ludnoœci w Gminie Œwilcza na tle innych Gmin powiatu	25
Tab. 7. Pracuj¹cy i bezrobotni w powiecie rzeszowskim ziemskim.	26
Tab. 8. Pe³nozatrudnieni (jednostki pracy) w indywidualnych gosp. rolnych na tle powiatu	27
Tab. 9. Sytuacja w zakresie bezrobocia w Gminie Œwilcza	28
Tab. 10. Struktura wiekowa bezrobotnych w Gminie Œwilcza	28
Tab. 11. Struktura wykszta³cenia bezrobotnych w Gminie Œwilcza	29
Tab. 12. Liczba uczniów w poszczególnych szko³ach	34
Tab. 13. Liczba udzielonych pozwoleñ na budowê domów w latach 1996-1998	36
Tab. 14. Pracownicy medyczni s³u¿by zdrowia na tle powiatu	37
Tab. 15. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON - powiat rzeszowski (Sekte EKD)	43
Tab. 16. Jednostki organizacyjne zarejestrowane w systemie REGON wg form w³asnoœci	44
Tab. 17. Œrednia pow. indywid. gosp. rolnych wg rodzajów u¿ytków Gm. Œwilcza na tle powiatu	46
Tab. 18. Systematyka indywidualnych gospodarstw wg powierzchni u¿ytków	47
Tab. 19. U¿ytkowanie gruntów na terenie Gminy Œwilcza w hektarach	49
Tab. 20. Powierzchnia podstawowych upraw	50
Tab. 21. Zwierzêta gospodarskie w Gminie Œwilcza	50
Tab. 22. Plony w Gminie Œwilcza	50
Tab. 23. Sieæ dróg powiatowych w Gminie Œwilcza	55
Tab. 24. Sieæ dróg gminnych w Gminie Œwilcza	56
Tab. 25. Sieæ dróg wewnêtrznych (lokalnych) w Gminie Œwilcza	56
Tab. 26. Podstawowe dane dotycz¹ce telefonizacji Gminy Œwilcza	57
Tab. 27. Liczba telefonów w gospodarstwach rolnych na terenie Gminy Œwilcza	57
Tab. 28. Sieæ wodoci¹gowa w Gminie Œwilcza	59
Tab. 29. Sieæ kanalizacyjna w Gminie Œwilcza	60
Tab. 30. Gospodarstwa rolne wg sposobów odprowadzania œcieków	60

SPIS RYSUNKÓW I WYKRESÓW

Rysunek 1. Gmina Świlcza na mapie woj. podkarpackiego _____	21
Rysunek 2. Gmina Świlcza - strefy przyrodnicze _____	22
Rysunek 3. Logiczna struktura strategii _____	66
Rysunek 4. Obszary rozwojowe Gminy Świlcza _____	78
Wykres 1. Struktura procentowa bezrobotnych na terenie Gminy Świlcza _____	29
Wykres 2. Dynamika bezrobocia w latach 1996-1998 w Gminie Świlcza _____	30
Wykres 3. Źródła dochodów gospodarstw domowych w Gminie Świlcza _____	31
Wykres 4. Rodzaje udzielonej pomocy ze środków opieki społecznej _____	39
Wykres 5. Struktura wykorzystanych środków w ramach pomocy społecznej _____	40
Wykres 6. Dynamika powstawania nowych przedsiębiorstw na terenie Gm. Świlcza 94-98 _____	45
Wykres 7. Struktura procentowa wielkości gospodarstw rolnych _____	48
Wykres 8. Użytki rolne na terenie Gminy Świlcza w ujęciu procentowym _____	49
Wykres 9. Gospodarstwa rolne wg kierunku produkcji _____	49
Wykres 10. Użytkownicy indywidualnych gospodarstw rolnych wg poziomu wykształcenia _____	51

WSTĘP

Strategia Rozwoju Gminy jest u nas ciągle pojęciem nowym, nie zawsze poprawnie rozumianym, ale jednocześnie modnym i robiącym karierę, używanym często jako synonim nowoczesności, wyraz najwyższej racjonalności w procesach planistycznych i w realizacji przedsięwzięć rozwojowych. Dla naszych potrzeb można przyjąć prostą definicję, że strategia rozwoju gminy jest to sztuka /metoda/ formułowania długookresowych celów a także ich modyfikacji w zależności od zmian zachodzących w otoczeniu, oraz wybór działań umożliwiających realizację przyjętych priorytetów rozwoju.

Strategia rozwoju powinna zatem bez wątpienia odpowiadać - co najmniej! - na pytanie:

co musimy zrobić, aby funkcjonować i rozwijać się w przyszłości ?

Prezentowany poniżej dokument, nazwany Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy Świlcza, udziela odpowiedzi na postawione wyżej, fundamentalne pytania.

Po co właściwie strategia, co z niej będziemy mieli?

Pojawia się często pytanie, jakie jest faktyczne znaczenie planowania strategicznego dla gminy ?

W zamierzeniu ma ono dotyczyć kilku podstawowych kwestii, takich jak:

- co trzeba zrobić ?,
- kiedy należy to zrobić ?
- w jaki sposób oraz -
- kto ma doprowadzić do realizacji celów i zadań ?

Tak skonstruowane planowanie strategiczne redukuje niepewność funkcjonowania i rozwoju gminy oraz zwiększa jej zdolności adaptacyjne w zmieniającym się świecie zewnętrznym.

Budowanie strategii rozwoju należy do nowych form działalności samorządu terytorialnego - ich prowadzenie i rozwijanie jest niezbędne ze względu na głębokie zmiany systemowe, które miały miejsce w Polsce w ciągu ostatnich kilku lat, i tak:

- ⇒ wprowadzenie gospodarki rynkowej, w związku z czym na rozwój lokalny oddziałuje wiele sił, grup nacisku i interesów, wymagających ukierunkowania i koordynacji. Koordynacja ta jest zapewniana różnymi instrumentami a jednym z nich powinna być właśnie strategia rozwoju;
- ⇒ reaktywowanie samorządu terytorialnego i przejęcie przezeń wielu kompetencji zarządczych, co pociąga za sobą odpowiedzialność za gminę;
- ⇒ demokratyzacja samorządów - realna odpowiedzialność przed społecznością lokalną, wyborcami, wreszcie -
- ⇒ wzrastająca podmiotowość aktorów życia gospodarczego i społecznego, wzrost znaczenia praw jednostki, także oczekiwania społeczności lokalnych, które chcą uczestniczyć w podejmowaniu decyzji.

Strategia ma kluczowe znaczenie dla samorządu terytorialnego, pragnącego osiągnąć sukces. Należy jednak podkreślić, że nie wszędzie można i warto budować strategię rozwoju. Wypracowują ją tylko ci, których na to stać, tak pod względem intelektualnym jak i organizacyjnym, ale przede wszystkim - stanu świadomości i aspiracji. Taką społecznością jest niewątpliwie społeczność Gminy Świlcza, aktywna, świadoma swoich możliwości i ograniczeń, zdolna do wypracowania i - według wszelkiego prawdopodobieństwa - wdrożenia strategii. Przedkładany plan strategiczny jest na tej drodze jej pierwszym sukcesem.

Podstawową funkcją strategii jest, z jednej strony, dostarczanie informacji podmiotom gospodarczym, inwestorom, mieszkańcom, o długookresowych

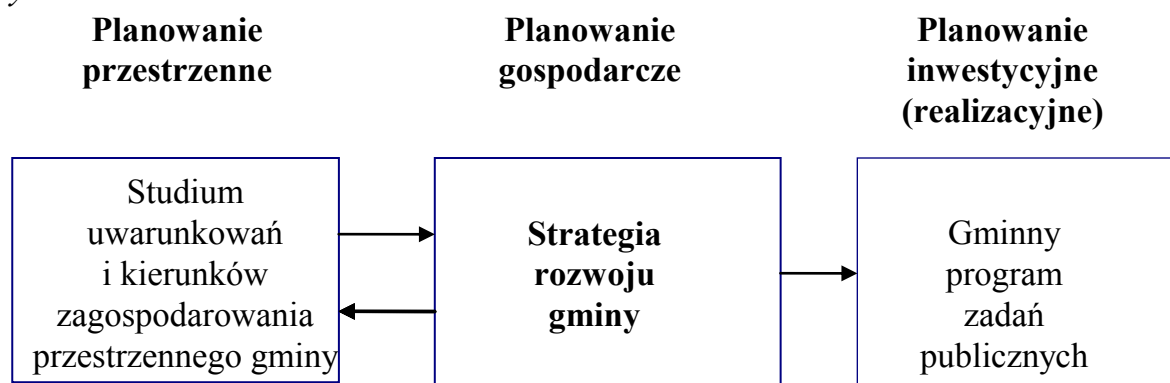
uwarunkowaniach rozwoju i sposobach rozwiązywania problemów, jakie w związku z nimi powstaną, z drugiej strony -także deklaracją i zobowiązaniem władz do podjęcia określonych przedsięwzięć i działań. Strategia staje się więc podstawowym dokumentem długofalowej polityki, także lokalnej, a jej opracowanie wręcz niezbędne, tworząc dobrą platformę współpracy, współdziałania wszystkich zainteresowanych podmiotów, głównych aktorów życia publicznego: samorządu, administracji rządowej, instytucji pozarządowych, podmiotów gospodarczych, wreszcie - mieszkańców.

W jakich ramach formalno-prawnych opracowano strategię rozwoju gminy?

Formułowanie jak i realizacja strategii odbywa się w konkretnej przestrzeni, która tworzy jej ramy funkcjonalne. Celem podejmowanych wysiłków powinno być łączenie założeń polityki gospodarczej i społecznej, zawartej w strategii, z polityką przestrzenną i inwestycyjną.

W tak szeroko pojętym planowaniu strategicznym można wyróżnić trzy strefy i odpowiadające im dokumenty wynikowe, będące ich syntezą, zgodnie z poniższym schematem:

Rysunek. 1.

Najszerzej problematyką planowania strategicznego zajmują się przepisy ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym /Dz. U. Nr 89 poz. 415 z późn. zm./. - nakładają obowiązek zapewnienia spójności polityki planowania

przestrzennego, dotyczy to studium zagospodarowania przestrzennego województwa i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy - powinny więc opierać się one o strategię rozwoju.

Możliwe są trzy rodzaje relacji zachodzących pomiędzy strategią gminy a studium:

- podejście kompleksowe, zakładające integralność strategii i studium;
- studium zostaje oparte na poprzedzającej go strategii;
- prace nad studium i strategią przebiegają równolegle.

W każdym przypadku należy oczekiwać nieco odmiennych rezultatów, jednak najbardziej efektywne wydaje się być podejście zintegrowane, łączące politykę gospodarczą i przestrzenną. Podejście takie umożliwi realizację spójnego i wzajemnie uzupełniającego się systemu planowania strategicznego a przede wszystkim - kompletnego. W gminie Świlcza prace nad studium i strategią przebiegają równolegle.

Strategia rozwoju gminy jest niezbędnym i cennym materiałem wejściowym dla potrzeb studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, do opracowania którego Zarząd Gminy jest zobligowany przepisami wspomnianej poprzednio ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym /według aktualnego stanu prawnego do końca 1999 roku/.

Aktualnie brak jest w Polsce zatwierdzonej formalnie koncepcji strategii rozwoju społeczno-gospodarczego. Jest jednak szereg dokumentów, które powinny zostać uwzględnione przy opracowaniu strategii /tak zresztą stało się w przypadku opracowania strategii Gminy Świlcza/: „Koncepcja polityki zagospodarowania przestrzennego kraju. Polska 2000 +”, materiał o zasadniczym znaczeniu dla formułowania strategii, szczególnie na poziomie województwa; „Strategia dla Polski” -

jest to raczej materiał deklaracyjny, o charakterze postulatywnym; „Państwo sprawne, przyjazne, bezpieczne. Program decentralizacji funkcji państwa i rozwoju samorządu terytorialnego”, opracowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji; wreszcie - „Zarys strategii rozwoju regionalnego Polski”, wraz z analizami pomocniczymi, mający szczególne znaczenie dla sfery polityki regionalnej i lokalnej.

Stanowią one pożądany materiał wyjściowy i tworzą ogólne ramy, w jakich poruszali się twórcy strategii.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego gminy pozostaje też blisko przepisów ustawy z 1990 roku o samorządzie terytorialnym /Dz. U. Nr 16, poz. 95 z późn. zm./. Ustawa ta stanowi, iż do zadań gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, ale art. 18 ustawy, wśród kompetencji rady gminy wymienia „opracowanie programów gospodarczych”.

Nie ulega wątpliwości, że sukces gminy /każdej !/, zależy od skutecznego i efektywnego zarządzania. Jest ono zaś możliwe tylko wówczas, gdy gmina realizuje cele i zadania podporządkowane jasnej i, co niezwykle ważne, akceptowalnej społecznie strategii rozwoju. To ostatnie zaś związane jest bezpośrednio z metodyką przyjętych prac nad strategią, którą z kolei przedstawiamy obszernie w następnym akapicie.

W kwestii znaczenia posiadania własnej strategii należy zwrócić jeszcze uwagę na jeden tylko aspekt - mianowicie aspekt motywacyjny. Strategia rozwoju jest świetnym narzędziem motywacyjnym, tak dla lokalnych społeczności jak i władz gminnych, upodmiotawiając zarazem te grupy. Jest to sprawa bardzo istotna - przyjmuje się bowiem, że motywacja jest jednym z najważniejszych impulsów rozwojowych współczesnych społeczności, w coraz większym stopniu także wiejskich.

Jak wyglądały prace nad strategią?

Przedstawiona strategia wypracowana została w wyniku połączonych wysiłków wszystkich ważniejszych lokalnych środowisk i instytucji odpowiedzialnych za gospodarczy i społeczny rozwój Gminy Świlcza. Szczególnie cenna okazała się pomoc środowisk samorządowych, w tym przedstawicieli Rady Gminy i sołectw. Strategia ta, formułując cele strategiczne i priorytety wzrostu, wskazuje kierunki koncentracji wysiłku zbiorowego wspólnoty mieszkańców i zmian, które powinny zostać przeprowadzone, aby uzyskać oczekiwane efekty. Liderem tych zmian musi być Zarząd Gminy.

Podstawą formalno-prawną do podjęcia prac nad strategią była uchwała Rady Gminy w Świlczy nr IV/51/99, z dnia 04.03.1999r., wydana na podstawie art. 18 ust.2 pkt.6 ustawy z dn. 8 marca 1990 roku o samorządzie terytorialnym /Dz. U. nr 16, poz. 95 z późn. zm./, która zabezpieczyła sferę organizacyjno-finansową prac.

Przystępując do budowania strategii rozwoju niezbędnym było przede wszystkim poznanie otoczenia oraz zrozumienie zachodzących w niej procesów i przewidywanych kierunków zmian - a więc dogłębne poznanie Gminy Świlcza. Kolejnym etapem prac było określenie dziedzin strategicznych, które będą następnie rozwijane. Dokonane tu oceny wskazują kierunki, w jakich Gmina Świlcza powinna się specjalizować.

Władza samorządowa wykazała się tutaj niezbędną kreatywnością, zdolnością do formułowania i rozwiązywania problemów gminy oraz twórczą umiejętnością wykorzystania metod i technik planowania. I to należy docenić.

Metodyka dalszych prac powinna więc wyglądać następująco: zidentyfikowane cele społeczno-gospodarcze zostają sprawdzane, weryfikowane, czy są możliwe do zrealizowania w konkretnej przestrzeni, następnie informacja zwrotna „powracać”

będzie do autorów strategii rozwoju, celem wyboru najlepszych środków i narzędzi dla realizacji założonych i już zweryfikowanych celów.

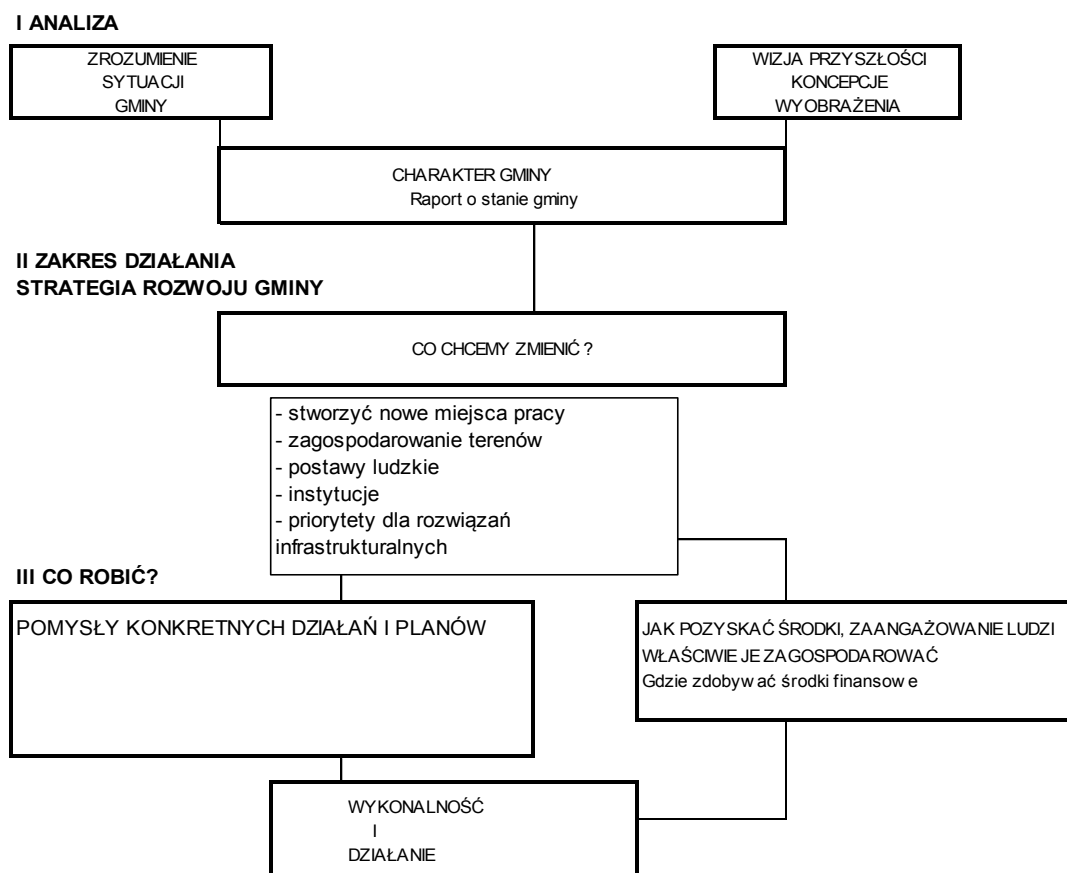
Gmina Świlcza jest częścią województwa podkarpackiego i makroregionu południowo-wschodniej Polski. Strategia uwzględnia istniejące uwarunkowania województwa oraz jego miejsce w terytorialnej organizacji państwa. Dostosowuje się do istniejącej w województwie rzeszowskim sytuacji, wykorzystując zarazem te jego uwarunkowania, które w sposób bezpośredni lub pośredni są z nią związane. Rozwój gminy jest bowiem w znacznym stopniu uzależniony od decyzji oraz środków finansowych skupionych na poziomie województwa.

Równocześnie strategia jest odpowiedzią na plany rozwojowe województwa oraz programy jego restrukturyzacji.

Autorzy strategii duży nacisk położyli na możliwości twórczego działania przedstawicieli społeczeństwa lokalnego, wykorzystania ich wiedzy i doświadczeń. Podstawowe prace analityczne i diagnostyczne, a także dotyczące konstrukcji dokumentu końcowego, wykonała Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego SA, współpracując ściśle z pracownikami Urzędu Gminy.

Punktem wyjścia do planów strategicznych stał się raport o stanie gminy. W dniach 26.02.99r., 12.03.99r., 23.03.99r. w siedzibie władz Gminy odbyły się debaty lokalne, podczas których uczestnicy - radni, przedstawiciele lokalnego biznesu, pracownicy UG i inni, odpowiadali na pytania z jakimi problemami boryka się gmina i co należy w niej zmienić. Wspólnie wypracowane i uświadomione problemy przełożone zostały na misję gminy, jej cele i zadania na przyszłość. Efektem debat jest opracowana strategia, zawierająca grupową wiedzę i doświadczenia. Wspólna praca RARR S.A. i mieszkańców gminy miała na celu zwiększenie akceptacji społecznej i poczucie emocjonalnej więzi z określonymi тезami. Pozwala przypuszczać, iż jej efektywność i oddziaływanie będzie długoterminowe.

Rysunek 2: Proces pracy nad strategią.

Stanowi to podstawę opracowań zawartych w części drugiej niniejszego dokumentu tzn. celów rozwojowych i zadań przewidzianych do zrealizowania w czasookresie 1999 - 2005. Część zadaniowa nie zawiera planów realizacyjnych oraz kosztów wewnętrznych i zewnętrznych wdrażania strategii. Działania te koncentrują się głównie na określonych wspólnie przez mieszkańców gminy i jej władze priorytetowych obszarach:

- rolnictwo,
- infrastruktura techniczna,
- zagospodarowanie terenów,
- oświata,
- turystyka i agroturystyka.

Powstanie powiatu rzeszowskiego i województwa podkarpackiego nie zmienia warunków życia mieszkańców oraz priorytetów rozwojowych gminy. Zmieni się jedynie sposób pozyskiwania finansów. Strategia adresowana jest do przedstawicieli podmiotów gospodarczych, mieszkańców oraz inwestorów zainteresowanych gminą, a jej wartość może być rozpatrywana w skali gminy, jak również w skali województwa, którego Gmina Świlecza jest częścią składową.

Serdeczne podziękowania za udział w pracach należą się Panu Marianowi Wójcikowi - Wójtowi Gminy, Panu mgr inż. Wojciechowi Wdowikowi - Z-cy Wójta oraz wszystkim uczestnikom debat.

*Opracowanie:
Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.*

I. RAPORT O STANIE SPOŁECZNO - GOSPODARCZYM GMINY ŚWILCZA

1. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

Przedstawiona charakterystyka Gminy Świlcza jest raportem stanu społeczno - gospodarczego, który został opracowany w oparciu o dostępne materiały statystyczne, badania terenowe i dokumentacyjne oraz wykorzystanie literatury przedmiotu.

Przeprowadzona diagnoza umożliwia dokładne rozpoznanie stanu społeczno - gospodarczego Gminy na tle jego otoczenia w ujęciu problemowym i przestrzennym zarówno z gospodarczego, jak i społecznego punktu widzenia.

1.1. Położenie i podział administracyjny

Gmina Świlcza jest jedną z 160 gmin województwa podkarpackiego, położoną w centralnej jego części. Należy do największych gmin powiatu rzeszowskiego. Obejmuje swym zasięgiem powierzchnię 12.849,52 ha, administracyjnie podzielona jest na 10 sołectw i liczy 17.807 mieszkańców.

W centrum Gminy leży wieś Świlcza. Tutaj mają swoją siedzibę władze administracyjne. Wieś Świlcza pełni funkcję centrum usługowego. Znajdują się tu takie jednostki jak: Gminna Spółdzielnia, Bank Spółdzielczy, Ośrodek Zdrowia, Komenda Policji.

Dogodne położenie względem miasta Rzeszowa oraz dobre z nim połączenie komunikacją samochodową, PKS, PKP, MPK sprawia, że mieszkańcy Gminy mogą również tam zaopatrywać się w potrzebne artykuły.

Gmina Świlcza od północy graniczy z Gminami Kolbuszowa i Głogów Młp, od południa z Gminami Boguchwała i Iwierzycę, od zachodu sąsiaduje z Gminą Sędziszów Młp. natomiast od strony wschodniej graniczy bezpośrednio z miastem Rzeszów.

Gmina leży na obszarze czterech regionów: Płaskowyżu Kolbuszowskiego, Pradoliny Podkarpackiej, Podgórze Rzeszowskiego i Pogórza Strzyżowskiego.

Pod względem ukształtowania terenu Gminę można podzielić na dwie części - północną i południową. Swoistego rodzaju granicę stanowi linia kolejowa przebiegająca przez jej teren.

Część południowa charakteryzuje się zróżnicowaną rzeźbą terenu i jest pokryta pokrywą lessową. Przeważają tu grunty III i IV klasy, które występują na stokach o stosunkowo dużym nachyleniu, co w wyniku szybkiego spływu wody naraża je na procesy erozyjne. Stosując odpowiednie zabiegi przeciwoerozyjne na terenach tych można uprawiać większość roślin, uzyskując plony średnie i wysokie.

Część północna to teren płaski, mało urozmaicony, w dużej części porośnięty lasami. Przeważają tu grunty piaszczyste o niskiej klasie bonitacyjnej - V i VI klasa - w większości stanowiące nieużytki. Występujące tutaj tereny wodonośne umożliwiły powstanie 21 studni głębinowych z wodą pitną o wydajności ok. 20.000m³/d stanowiące rezerwę wody pitnej dla miasta Rzeszowa oraz ok. 10 studni stanowiących ujęcia lokalne.

Cała Gmina leży w zlewni rzeki Wisłok. Główne rzeki przepływające przez jej teren to: Czarna, Mrowla, Przyrwa, Lubcza oraz inne bezimienne potoki i ciekі będące lewobrzeżnymi dopływami rzeki Wisłok.

Tab. 1. Podział administracyjny Gminy Świlcza (dane na 31.12.1998r)

Sołectwo / wieś	Ludność	Powierzchnia (ha)
Świlcza	3086	1863,91
Bratkowice	4100	4695,86
Mrowla	1335	826,39
Rudna Wielka	1277	541,61
Przybyszówka	3105	1626,61
Bzianka	511	405,01
Woliczka	474	394,97
Trzciana	2365	1175,80
Dąbrowa	989	791,15
Błędowa Zgłobieńska	565	528,21
Razem:	17807	12849,52

Źródło: Urząd Gminy

Gmina swym zasięgiem obejmuje 10 sołectw. Cztery dominujące: Świlcza, Bratkowice, Przybyszówka i Trzciana stanowią 73% całego obszaru Gminy. Ludność zamieszkująca te cztery sołectwa stanowi 71% ludności Gminy.

Pozostałe sołectwa zbliżone są do siebie tak pod względem powierzchni jak i ludności. Jedynie wieś Rudna Wielka wyróżnia się znacznym zaludnieniem w stosunku do zajmowanej powierzchni.

1.2. Środowisko przyrodnicze i zasoby naturalne

1.2.1. Środowisko przyrodnicze

Teren Gminy Świlcza jest urozmaicony pod względem ukształtowania terenu, co w znacznym stopniu decyduje o jego walorach krajobrazowych.

Część południowa wyróżnia się krajobrazem wyżynnym, lessowym o głęboko wciętych dolinach potoków.

W centralnej części teren stopniowo wyrównuje się. Znaczną część Gminy stanowi teren równinny, na którym występują zbiorniki wodne z wodą pitną.

Obszar ten charakteryzuje się rozległymi bagiennymi łąkami, pokrytymi roślinnością chronioną, rosnącą wzdłuż drobnych cieków, którymi z terenów górskich spływają zanieczyszczenia stanowiące zagrożenie dla zbiorników wody pitnej.

Najbardziej atrakcyjną częścią Gminy pod względem krajobrazowym jest część północna. Wpływa na to występujący w tej części rozległy kompleks leśny. Teren ten znajduje się pod ochroną w ramach Mielecko - Kolbuszowsko - Głogowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W granicach Gminy Świlcza znajduje się jedynie 5% powierzchni Obszaru - ok. 2400 ha. W większości są to obszary leśne ok. 92% powierzchni ogólnej), a reszta to głównie przylegające do nich podmokłe łąki.

1.2.2. Warunki klimatyczne

Klimat podlega wpływom powietrza kontynentalnego. Gmina leży w zasięgu typu klimatu podgórskich nizin i kotlin oraz typu górskiego. Średnia temperatura powietrza jest ok. 7 % wyższa niż średnia krajowa. Obszar Gminy przyjmuje ok. 700 mm opadów rocznie, nierównomiernie rozłożonych w ciągu roku. Najwyższe opady notuje się w okresie czerwca i sierpnia. Charakter tych opadów stwarza potencjalne zagrożenie erozyjne dla gleb bez zwartego pokrycia roślinnego. Więcej głównie wiatry zachodnie i południowo-zachodnie. Pokrywa śnieżna utrzymuje się od 60 do 80 dni. Czas jej tajenia przypada na okres wczesno-wiosenny tj.

na miesiąc marzec. W tym też czasie notuje się większość zjawisk erozyjnych, ponieważ wierzchnie warstwy gleby są rozmarzniete, a głębsze jeszcze nie. W takim przypadku woda zbiera się na nieprzepuszczalnej powierzchni, a spływając w dół unosi rozmarzniete cząsteczki gleby.

1.2.3. Stan czystości powietrza

Powietrze atmosferyczne jest jednym z najważniejszych elementów środowiska przyrodniczego. Problem zachowania jego czystości, obok ochrony wód powierzchniowych, stał się w ostatnich latach najpoważniejszym i wymagającym dużych nakładów finansowych na zmianę przestarzałych technologii stosowanych w przemyśle. Skutkiem dużego zanieczyszczenia powietrza mogą być nieodwracalne zmiany w przyrodzie. W związku ze stosunkowo niewielkim rozwojem lokalnego przemysłu, Gmina Świlcza nie jest pod tym względem bardzo zagrożona. Jednak nie bez znaczenia pozostają zanieczyszczenia emitowane poza jej granicami, a szczególnie z pobliskiego miasta Rzeszowa oraz aglomeracji przemysłowych leżących na kierunku panujących wiatrów. Do najważniejszych składników zanieczyszczeń powietrza należą pyły i gazy powstające w procesie spalania paliw stałych oraz węglowodory i związki ołowiu pochodzące ze spalania paliw płynnych w pojazdach mechanicznych.

Przez środek Gminy biegnie droga E-40, przy której występują skażone tereny o szerokości 50 m od strony południowej i 150 m od strony północnej. Tereny te są nieprzydatne dla rolnictwa.

1.2.4. Stan czystości wód

1.2.4.1 Wody powierzchniowe

Stan wód powierzchniowych jest relatywnie znacznie gorszy niż powietrza. Podobnie jak na obszarze całej Polski, również i w Gminie Świlcza ciek wodny wykorzystywane są jako odbiorniki ścieków, przeważnie nie oczyszczanych. Głównymi źródłami zanieczyszczeń wód są osiedla wiejskie zlokalizowane bezpośrednio nad przepływającymi przez nie ciekami. Poza ściekami bytowymi z osiedli jako źródła zrzutu ścieków należy wymienić zakłady przemysłowe.

1.2.4.2. Wody podziemne

W rejonie sołectwa Bratkowice stwierdzono występowanie znacznych zasobów wód podziemnych, które mają stanowić rezerwę wody pitnej dla miasta Rzeszowa. Udokumentowane zasoby wód wymagają utworzenia stref ochrony sanitarnej tj. bezpośredniej w promieniu 20 m od studni oraz pośredniej w granicach obszaru zasilania studni o zasięgu 750 - 875 m., a także strefy szczególnego nadzoru w granicach obszaru zlewni wód powierzchniowych rzeki Mrowla.

1.2.5. Zasoby naturalne

Wśród zasobów naturalnych Gminy Świlcza lasy zajmują obszar 2.320 ha tj. 18% powierzchni całej Gminy. Dominuje tutaj drzewostan sosnowy z domieszką dębu szypułkowego i buka zwyczajnego. Sporadycznie występuje brzoza brodawkowata, świerk pospolity i jodła pospolita oraz brzoza omszona.

Gmina Świlcza nie należy do gmin zasobnych w surowce mineralne. Większość surowców stanowi lokalną bazę dla potrzeb budownictwa i przemysłu materiałów budowlanych.

Wśród najczęściej występujących surowców mineralnych można wymienić:

Piaski - eksploatowane są w części północnej Gminy w rejonie Bratkowic i częściowo Mrowli.

Lessy - eksploatowane były do niedawna przez cegielnię w Trzcianie.

Torf - w tej chwili nie eksploatowany.

Ropa, nafta i gaz ziemny - w części południowej Gminy prowadzone są prace geologiczne związane z wydobywaniem tych surowców. W okolicach Przybyszówki istnieją zasoby gazu ziemnego, znajdują się tutaj 4 otwory badawcze.

Na terenie administracyjnym wsi Dąbrowa aktualnie jest trzy odwierty gazowe każdy po 200 atm. W planie są kolejne odwierty. W Bratkowicach wykonane są dwa odwierty związane z poszukiwaniem ropy i gazu.

Na pozostałym terenie wykonywane są prace badawcze związane z poszukiwaniem ropy i gazu.

Wody mineralne - w miejscowości Rudna Wielka występują zasoby wody mineralnej wodorowęglanowo-sodowej ze znaczną zawartością węglanów o wydajności około 12m³/h. Woda tego typu może być wykorzystywana np. do celów leczniczych bądź produkcji wód mineralnych lub stołowych.

Gmina Świlcza znajduje się między II a III strefą (korzystną a dość korzystną) w klasyfikacji obszaru Polski pod względem możliwości wykorzystania wiatru jako źródła energii. Takie położenie daje możliwość zlokalizowania na terenie Gminy elektrowni wiatrowej.

1.3. Miejsce i funkcje Gminy w powiecie

Na tle 13 gmin powiatu rzeszowskiego, pod względem obszaru, Gmina Świlcza zajmuje drugą pozycję. Powierzchnia 12.843 ha stanowi około 10 % powierzchni powiatu rzeszowskiego, nieznacznie wyprzedza ją Gmina Głogów Młp. - 10,38%. Biorąc pod uwagę gęstość zaludnienia gmin wiejskich powiatu rzeszowskiego, Gmina Świlcza zajmuje piątą pozycję - gęstość zaludnienia na koniec 1998 r. wyniosła 138 osób/km². Wyprzedzają ją takie Gminy jak: Krasne (239,7 osób/km²), Boguchwała (206,7 osób/km²), Trzebownisko (191,4 osoby/km²) i Tyczyn (146,8 osób/km²).

Położona w obszarze wykształcającej się rzeszowskiej aglomeracji miejsko-przemysłowej, na zapleczu ośrodka wojewódzkiego, spełnia rolę „sypialni” dla Rzeszowa, z którym posiada bezpośrednie związki funkcjonalne.

Tab. 2. Podstawowe dane o Gminie Świlcza na tle powiatu (dane na 31.12.1998r.)

Wyszczególnienie	Powierzchnia ogółem w km ²	Ludność				
		ogółem	w tym kobiety	w wieku		
				przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
Świlcza	128,4	17.807	9.054	4.961	9.849	2.997
Powiat	1.272,2	165.202	83.800	48.071	92.127	25.004

Źródło: Urząd Statystyczny Rzeszów

Rysunek 1. Gmina Świltza na tle woj. podkarpackiego.

Rysunek 2. Gmina Świltza - strefy przyrodnicze

2. LUDNOŚĆ I ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

2.1. Dane demograficzne

Głównym czynnikiem powodującym kształtowanie się procesów rozwojowych w Gminie są jej mieszkańcy.

Pod względem zaludnienia Gmina należy do jednostek o dużej liczbie mieszkańców. Zamieszkuje w niej **17.807** osób, w tym: **8.753** mężczyzn i **9.054** kobiet. Gęstość zaludnienia na koniec 1998 r wynosiła **138** osób/km², co stawia Gminę na piątym miejscu w powiecie.

Ruch naturalny ludności w Gminie przedstawiono porównawczo do innych gmin powiatu rzeszowskiego oraz dynamicznie w latach 1996 - 1998.

Tab. 3. Ruch naturalny ludności w liczbach bezwzględnych na tle powiatu(dane na 31.12.1997r.)

Gmina	Ludność	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
Błażowa m.	2104	26	5	21
Błażowa gm	8948	129	117	12
Boguchwała	19891	212	181	31
Chmielnik	5999	82	63	19
Dynów m.	6086	50	64	-14
Dynów gm.	7462	128	81	47
Głogów Młp. m.	4551	48	19	29
Głogów Młp. gm.	12098	159	157	2
Hyżne	6773	107	68	39
Kamień	6752	110	75	35
Krasne	12848	150	101	49
Lubenia	6497	66	82	-16
Sokołów Młp. m	3933	45	30	15
Sokołów Młp. gm.	12418	213	160	53
Świlecza	17797	200	186	14
Tyczyn m.	2824	27	29	-2
Tyczyn gm.	10899	131	105	26
Trzebownisko	17322	212	135	77
Razem:	165202	2095	1658	437

Źródło: US Rzeszów, UG Świlecza

Tab. 4. Ruch naturalny ludności w latach 1996-98

Lata	Liczba mieszkańców	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Przyrost naturalny
1996	17683	229	159	70
1997	17797	200	186	14
1998	17807	199	192	7

Źródło: Urząd Gminy, Urząd Statystyczny

Wg danych Urzędu Gminy notuje się dodatni przyrost naturalny - na 1.000 mieszkańców wynosi on **0,8** i jest niższy od średniego przyrostu w województwie wynoszącego **3,3** oraz od średniego przyrostu liczonego dla gmin wiejskich **3,8**.

W porównaniu do lat ubiegłych ruch naturalny w Gminie Świlcza wykazuje wyraźną tendencję spadkową obserwowaną również w skali całego kraju.

Tab. 5. Liczba ludności, struktura mieszkańców wg płci, wieku, miejsca zamieszkania(dane na 31.12.1997r.)

Lp.	Wieś	Liczba mieszkańców ogółem	Wiek przedprodukcyjny		Wiek produkcyjny		Wiek poprodukcyjny	
			K	M	K	M	K	M
1.	Świlcza	3086	392	402	830	943	372	147
2.	Bratkowice	4100	586	653	989	1228	465	179
3.	Mrowla	1335	154	192	344	412	171	62
4.	Rudna Wielka	1277	140	184	331	390	165	67
5.	Przybyszówka	3105	427	431	804	976	344	123
6.	Bzianka	511	82	85	118	151	62	13
7.	Woliczka	474	55	59	117	125	89	29
8.	Trzciana	2365	307	320	582	727	317	112
9.	Dąbrowa	989	159	150	225	275	137	43
10.	Błędowa Zgłobieńska	565	92	91	128	154	70	30
Razem		17807	2394	2567	4468	5381	2192	805

Źródło: Urząd Gminy

27,9 % ogólnej liczby ludności to osoby w wieku przedprodukcyjnym, 55,3 % - osoby w wieku produkcyjnym. W obu tych kategoriach wg płci przeważają mężczyźni. Natomiast tylko 16,8 % stanowią osoby w wieku poprodukcyjnym z ok. 2,5-krotną przewagą kobiet.

Tab. 6. Migracje ludności w Gminie Świlcza na tle innych Gmin powiatu (dane na 31.12.1997r.)

Gmina	Napływ				Odływ				Saldo
	Ogółem	z miast	ze wsi	zagra-nica	Ogółem	do miast	na wieś	zagra-nica	
Błażowa m.	20	12	8	0	19	12	6	1	1
Błażowa gm.	98	31	62	5	83	41	38	4	15
Boguchwała	244	139	98	7	173	87	80	6	71
Chmielnik	46	17	29	0	44	14	29	1	2
Dynów m.	79	23	56	0	80	24	56	0	-1
Dynów gm.	86	36	50	0	93	45	48	0	-7
Głogów Młp.m	59	35	23	1	31	12	19	0	28
Głogów Młp. gm	125	76	48	1	87	35	52	0	38
Hyżne	52	22	30	0	88	39	49	0	-36
Kamień	92	17	70	5	80	30	50	0	12
Krasne	197	146	46	5	114	52	58	4	83
Lubenia	51	19	32	0	78	19	59	0	-27
Sokołów m.	33	9	22	2	29	18	11	0	4
Sokołów gm.	131	40	90	1	125	44	78	3	6
Świlcza	235	132	102	1	139	72	61	6	96
Trzebownisko	278	115	157	6	110	45	64	1	168
Tyczyn m.	58	34	23	1	38	16	21	1	20
Tyczyn gm.	176	104	67	5	99	51	47	1	77
Razem:	2060	1007	1013	40	1510	656	826	28	550

Źródło: US Rzeszów

Obecnie nieco więcej osób przybywa do Gminy z miast, szczególnie z Rzeszowa, zaś w mniejszym stopniu z niej odpływa. Zjawisko to dotyczy również migracji ludności z innych gmin do Gminy Świlcza i na odwrót. Więcej mieszkańców Gminy wyjeżdża za granicę, wraca nieco mniej osób i jest to tendencja stała.

W 1997 r. saldo migracji było dodatnie i wynosiło 96 osób (w roku poprzednim 60 osób). Zjawisko migracji, zarówno z miast jak i innych wsi, dające się zaobserwować od kilku lat, jest bardzo korzystne, szczególnie w przypadku gdy do Gminy napływają ludzie młodzi.

2.2. Pracujący i bezrobotni

Przeważająca część ludności Gminy Świlcza czynnej zawodowo znajduje zatrudnienie w firmach na terenie Gminy lub w pobliskim Rzeszowie. Coraz chętniej podejmowana jest praca w miejscowości zamieszkania lub sąsiedniej. Łączy się to z faktem obniżenia kosztów dojazdu do pracy lub ich wyeliminowaniem. Na terenie Gminy przeważająca liczba osób zatrudniona jest w drobnym handlu, jako pracownicy lub właściciele sklepów. Podobnie jak w Rzeszowie większość ofert pracy skierowana jest do sprzedawców w handlu detalicznym.

Tab.7. Pracujący i bezrobotni w powiecie rzeszowskim ziemskim.

Gminy / miasta	Ogółem	z liczby ogółem		Zarejestrowani bezrobotni
		kobiety	sektor publiczny	
Błażowa miasto	470	289	289	118
Błażowa gmina	276	159	166	517
Boguchwała	2471	995	1147	958
Chmielnik	368	177	204	350
Dynów - miasto	1305	642	brak danych	480
Dynów - gmina	309	158	brak danych	547
Głogów Młp. m.	677	421	419	321
Głogów Młp. gm.	1609	396	471	794
Hyżne	315	218	238	559
Kamień	354	191	160	493
Krasne	1307	447	793	693
Lubenia	252	165	156	447
Sokołów Młp. m.	767	295	226	262
Sokołów Młp. g m.	768	473	627	908
Świlcza	1294	630	661	901
Trzebownisko	1998	842	797	1018
Tyczyn-miasto	606	259	373	175
Tyczyn-gmina	911	389	410	643
Razem	16057	7146		10184

Źródło: US Rzeszów 1998, Urząd Pracy Przemysł 1998

Dla znacznej grupy mieszkańców Gminy źródłem utrzymania jest praca w indywidualnych gospodarstwach rolnych.

Tab.8. Pełnozatrudnieni* (jednostki pracy) w indywidualnych gospodarstwach rolnych na tle powiatu (dane na 31.12.1997r.)

Gminy	Ogółem	W gospodarstwach o powierzchni użytków rolnych								
		1-2 ha	2-5	5-7	7-10	10-15	15-20	20-30	30-50	więcej 50ha
Błażowa m.	247	139	97	9	2	0	0	0	0	0
Błażowa	3797	906	2423	319	117	17	4	9	0	2
Boguchwała	3427	1610	1548	134	82	39	8	3	2	0
Chmielnik	1945	697	1144	76	19	3	4	0	0	0
Dynów m.	897	318	478	73	20	6	0	3	0	0
Dynów gm.	2782	349	1489	608	267	51	9	0	7	0
Głogów Młp.	252	115	117	9	1	8	1	0	0	0
Głogów Młp.	3302	743	1899	498	128	27	0	0	6	1
Hyżne	2188	693	1344	108	33	5	5	0	0	0
Kamień	2012	183	1008	575	212	32	0	3	0	0
Krasne	1454	868	509	50	19	1	3	2	0	3
Lubenia	1116	428	623	54	10	0	0	0	0	0
Sokołów Młp.m.	198	102	83	8	4	2	0	0	0	0
Sokołów Młp. gm.	3817	720	2100	682	279	29	5	0	0	0
Świlcza	4356	1918	2087	206	70	39	17	17	0	2
Tyczyn m.	304	177	114	10	3	0	0	0	0	0
Tyczyn gm.	2951	1278	1476	130	49	15	0	4	0	0
Trzebownisko	2368	1246	988	84	34	15	0	2	0	0
Razem Powiat	37413	12490	19527	3633	1349	289	56	43	15	8

Źródło: US Rzeszów

* przeciętna liczba zatrudnionych w roku wyliczona na podstawie normy czasu pracy przyjętej w wymiarze 2120 godzin

Na dzień 31.12.1998 w Gminie Świlcza było ogółem **883** osoby bezrobotne, co stanowiło ok. 9 % wszystkich mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Zdecydowana większość bezrobotnych to kobiety. Na 4468 kobiet w wieku produkcyjnym, aż 541 jest bezrobotnymi. Natomiast wśród mężczyzn 342 pozostaje bezrobotnymi z 5381 w wieku produkcyjnym.

Prawo do zasiłku posiadało 144 osoby, w tym 63 kobiety, co stanowiło 17% ogółu zarejestrowanych. Bez prawa do zasiłku pozostawało 695 osób - 83 %.

W porównaniu z danymi na koniec grudnia 1997 bezrobocie zmniejszyło się o 18 osób. Wyraźną tendencję zniżkową zarejestrowanych bezrobotnych odnotowano

w maju (755), sierpniu (765) i lipcu (770). Było to spowodowane uruchomieniem robót sezonowych. Najwięcej pracowników sezonowych zatrudniają dwa rzeszowskie przedsiębiorstwa - Wytwórnia Lodów „Koral” oraz „Alima-Gerber” S.A.

Znaczące zwiększenie się liczby bezrobotnych w czerwcu (796) łączyć należy z zarejestrowaniem się w Powiatowym Urzędzie Pracy w Rzeszowie absolwentów szkół zawodowych, średnich i wyższych.

Powyższe dane nie odzwierciedlają faktycznego stanu w zakresie bezrobocia, nie uwzględniają bowiem bezrobocia ukrytego. Szacuje się, że w Gminie Świlcza wynosi ono około 400 osób.

Tab.9. Sytuacja w zakresie bezrobocia w Gminie Świlcza - stan na dzień 31.12.1998r.

Bezrobotni				Absolwenci
ogółem	z prawem do zasilku	kobiety		
		ogółem	z prawem do zasilku	
883	144	541	63	40

Źródło: Urząd Gminy, Powiatowy Urząd Pracy Rzeszów

Tab.10. Struktura wiekowa bezrobotnych w Gminie Świlcza - stan na dzień 31.12.1998r.

Przedziały wiekowe	Liczba osób	W tym kobiety
18-24	286	175
25-34	272	188
35-44	226	139
45-54	83	38
55 i więcej	16	1
Razem	883	541

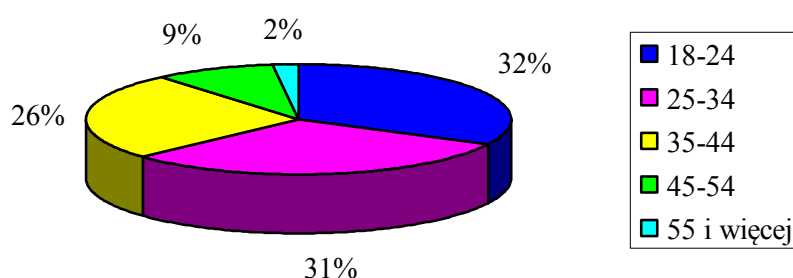
Źródło: Powiatowy Urząd Pracy Rzeszów

Jak wynika z tabeli przedstawionej wyżej istnieje wyraźny związek wieku z prawdopodobieństwem utraty pracy. Najczęściej tracą ją ludzie z najmłodszych grup wiekowych, podczas gdy osobom z najwyższych grup wiekowych utrata pracy przytrafia się nieporównywalnie rzadziej. Z ogólnej liczby bezrobotnych aż 32 % to osoby w wieku 18-24 oraz 31 % - osoby w wieku 25-34. Nieco mniej, bo 26 % to osoby w przedziale wiekowym 35-44 lat.

W przypadku osób najmłodszych, pozostawanie bezrobotnymi może być związane nie tylko z wiekiem, ale także faktem, że weszli na rynek pracy niedawno i nie posiadają wymaganego przez większość pracodawców stażu pracy. Osoby te mają jednak zdecydowanie większe szanse na znalezienie zatrudnienia, szczególnie

absolwenci filologii angielskiej i germańskiej oraz informatycy. Jednakże dość duża grupa bezrobotnych w młodych przedziałach wiekowych zmuszona jest nie tylko do szukania nowego miejsca pracy, ale także do zmiany wyuczonych zawodów, aby w konsekwencji podtrzymać swoją aktywność zawodową.

Wykres 1. Struktura procentowa bezrobotnych na terenie Gminy Świlcza- stan na dzień 31.12.1998r.

Tab.11. Struktura wykształcenia bezrobotnych w Gminie Świlcza - stan na dzień 31.12.1998r.

Wykształcenie	Liczba bezrobotnych		%
	ogółem	w tym kobiety	
Wyższe	21	19	2
Policealne zawodowe i średnie zawodowe	197	150	22
Średnie ogólnokształcące	30	26	3
Zasadnicze zawodowe	375	216	43
Podstawowe i niepełne podstawowe	260	130	30
Razem:	883	541	100

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy Rzeszów

Atutem różnicującym sytuację bezrobotnego na rynku pracy jeszcze bardziej niż wiek i płeć jest wykształcenie. Nie ulega wątpliwości, że im wyższy poziom wykształcenia, tym lepsza sytuacja na rynku pracy i odwrotnie. Osoby najslabiej edukacyjnie przygotowane do konkurowania o istniejące miejsca pracy mają coraz większe problemy ze znalezieniem zatrudnienia. W Gminie Świlcza osoby bezrobotne z wykształceniem wyższym to tylko 2 % natomiast aż 43% osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym i 30% z podstawowym i niepełnym podstawowym.

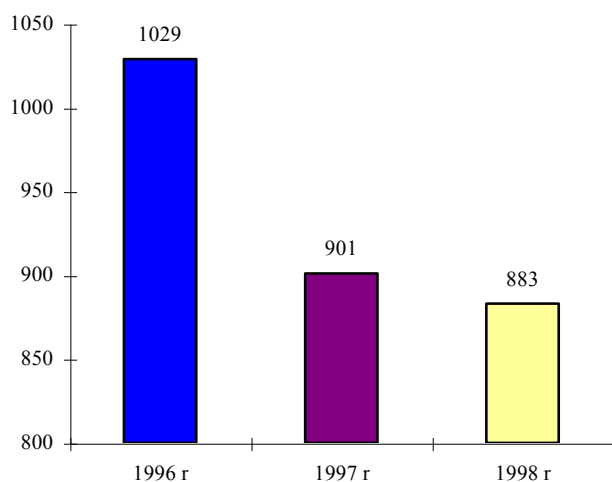
Generalnie lepiej wykształcone są kobiety, jednak ze zwyczajowo utartych powodów (urlopy macierzyńskie, opieka nad chorymi dziećmi itp.) są mniej chętne przyjmowane niż gorzej wykształceni mężczyźni.

Osoby mające problem ze znalezieniem pracy mogą ubiegać się o skierowanie przez Powiatowy Urząd Pracy na bezpłatne szkolenie lub kurs, w celu zmiany lub podwyższenia kwalifikacji zawodowych.

Powiatowy Urząd Pracy może, na wniosek lub za zgodą absolwenta, skierować go do odbycia stażu przez okres nie przekraczający 12 miesięcy. Staż odbywany jest na podstawie umowy zawartej pomiędzy PUP a pracodawcą. Absolwentowi w okresie odbywania stażu przysługuje wypłacane przez PUP stypendium, od którego jest odprowadzana składka na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

Corocznie Urząd Gminy Świlcza zatrudnia bezrobotnych w ramach robót publicznych. W 1998 roku 34 bezrobotnych zatrudniono czasowo w gminnych jednostkach budżetowych (placówki oświatowe). Czas trwania robót publicznych dla 17 osób wynosił 3 miesiące, dla pozostałych od 5 do 6 miesięcy. Wynagrodzenia oraz składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne zostały zrefundowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Rzeszowie ze środków Funduszu Pracy. Koszt utworzenia i utrzymania stanowisk pracy dla skierowanych osób został pokryty ze środków gminnych.

Wykres 2. Dynamika bezrobocia w latach 1996-1998 w Gminie Świlcza (nie uwzględniono bezrobocia ukrytego)

Dzięki działaniom podejmowanym przez Urząd Gminy i Powiatowy Urząd Pracy w ostatnich latach obserwuje się spadek bezrobocia na tym terenie.

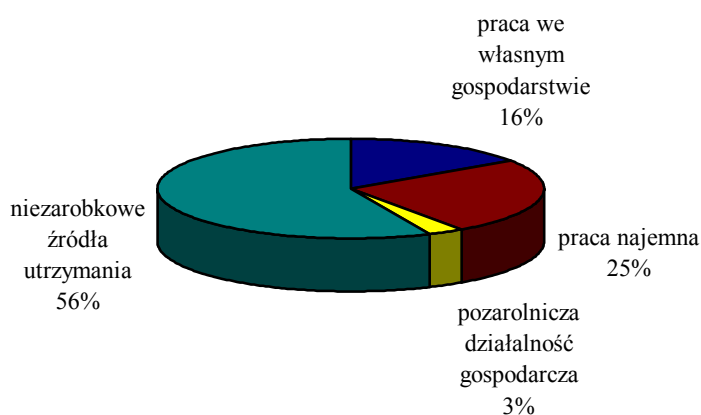
2.3. Źródła dochodów ludności

Głównym czynnikiem wpływającym na poziom życia ludności Gminy jest poziom dochodów jej mieszkańców, który z kolei jest wynikiem aktywności gospodarczej Gminy.

Wpływają na to zarówno dochody ze świadczeń emerytalnych i rentowych, pracy najemnej, ze sprzedaży produktów rolnych jak też otrzymywanych zasiłków dla bezrobotnych.

Źródła dochodów dominujące w gospodarstwach domowych prezentuje wykres zamieszczony poniżej.

Wykres 3. Źródła dochodów gospodarstw domowych w Gminie Świlcza (Źródło: Urząd Statystyczny - dane na 31.12.1997r.)

Szacunek źródeł utrzymania ludności wskazuje, że na rolnictwo przypada zaledwie 16%. Duże znaczenie mają niezarobkowe źródła dochodów. Szacuje się, że ponad połowa rodzin uzupełnia swoje dochody rentami, emeryturami i zasiłkami. 25% mieszkańców Gminy Świlcza znajduje zatrudnienie w firmach na terenie Gminy i Miasta Rzeszów, zaś 3% mieszkańców prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą.

3. WARUNKI SOCJALNO-BYTOWE

3.1. Oświata

Gmina Świlcza posiada stosunkowo dobrze rozwiniętą sieć placówek oświaty i wychowania. Baza szkolnictwa jest trafnie zlokalizowana i dostosowana do sieci osadniczej Gminy.

3.1.1. Szkolnictwo średnie

Na terenie Gminy znajduje się Zespół Szkół Rolniczego Centrum Kształcenia Ustawicznego w Trzcianie.

W ramach Zespołu Szkół funkcjonują:

- na podbudowie Szkoły Podstawowej:
  - Technikum Inżynierii Środowiska i Melioracji,
  - Technikum Weterynaryjne,
  - Technikum Żywnienia i Gospodarstwa Domowego,
  - Szkoła zasadnicza - mechanik-operator maszyn i urządzeń rolniczych,
- na podbudowie Liceum Ogólnokształcącego:
  - Szkoła Policealna - inżynierii środowiska i melioracji.

Charakter kształcenia ulega ciągłemu doskonaleniu i dostosowaniu do wymogów gospodarki rynkowej.

Kształci się tutaj obecnie 612 uczniów i zatrudnionych jest 34 nauczycieli w pełnym wymiarze godzin.

Szkoła posiada nowoczesną i kompletną bazę dydaktyczną. Uczniowie mogą korzystać z dobrze wyposażonej biblioteki i czytelnicy szkolnej.

W zespole istnieje centrum sportowo-rekreacyjne, na które składają się:

- 2 sale gimnastyczne (pełnowymiarowe),
- siłownia,
- boisko sportowe do piłki ręcznej i siatkowej,

- kort tenisowy,
- ścieżka zdrowia,
- zaplecze lekkoatletyczne.

Uczniowie dojeżdżający z odległych miejscowości mogą korzystać z internatu (200 miejsc).

W roku szkolnym 1996/97 i 1997/98 Zespół Szkół zajął I miejsce w kraju w pionie szkół zawodowych w rankingu organizowanym przez Polski Komitet UNESCO.

W roku szkolnym 1994/95 oraz 1997/98 Szkoła zajęła I miejsce w finale centralnym Olimpiady Wiedzy i Umiejętności Rolniczych.

Szkoła jest członkiem Klubu Przodujących Szkół.

Obiekt został wyremontowany i oddany do użytku w roku szkolnym 1997/98, usytuowany jest w zabytkowym zespole parkowym. Szkoła posiada własną oczyszczalnię ścieków oraz centralną kotłownię ogrzewającą obiekt.

Z uwagi na zmiany zachodzące w gospodarce rynkowej konieczne jest przystosowanie kierunków kształcenia młodzieży do aktualnych zapotrzebowań rynku pracy.

Niepubliczna Szkoła Muzyczna I i II stopnia

Na terenie Gminy Świlcza - we wsi Trzciana istnieje Niepubliczna Szkoła Muzyczna I i II stopnia. Powstała w 1993 roku, założycielem i prowadzącym jest pan Józef Barlik. Obecnie w klasie pierwszego stopnia kształci się 131 uczniów, a w klasie drugiego stopnia - 8 uczniów. Wychowaniem muzycznym uczniów zajmuje się 17 nauczycieli teoretyków i muzyków instrumentalistów.

Uczniowie Szkoły uświetniają uroczystości lokalne, gminne i wojewódzkie. Uczestniczą w konkursach, przeglądach uczniów szkół muzycznych. Od początku istnienia do chwili obecnej uczniowie dali 39 koncertów - popisów we wszystkich miejscowościach Gminy Świlcza.

3.1.2. Szkolnictwo podstawowe

W 11 szkołach podstawowych naukę pobiera 2.236 uczniów i zatrudnionych jest 193 nauczycieli.

Budynki w większości ogrzewane są gazem. Przy szkołach działają biblioteki szkolne, 6 placówek posiada pracownie komputerowe, we wszystkich są sale gimnastyczne, niestety w większości przypadków zastępcze. We wszystkich szkołach dzieci mają możliwość uczęszczania do klas „0”. Tylko w trzech szkołach uczniowie mogą korzystać ze stołówek. W pozostałych szkołach prowadzone jest dożywianie w formie gorącej herbaty, kanapek, drożdżówek, itp.

W związku z reformą oświaty w Gminie Świlcza powołanych zostało pięć gimnazjów we wsiach:

- Bratkowice,
- Rudna Wielka,
- Świlcza,
- Trzciana,
- Przybyszówka,

które na okres dwuletni tworzą Zespoły Szkół składających się z gimnazjum i 6-klasowej szkoły podstawowej

Tab. 12. Liczba uczniów w poszczególnych szkołach (dane na dzień 31.12.1998r)

Szkoła	Liczba sal dydaktycznych	Powierzchnia dydaktyczna (m²)	Liczba uczniów	Pow. dydaktyczna przypadająca na 1 ucznia
SP nr 1 Bratkowice	13	1110,0	300	3,7
SP nr 2 Bratkowice	7	384,0	158	2,4
SP nr 3 Bratkowice	7	373,0	142	2,62
SP Błędowa Zgł.	6	347,5	104	3,34
SP Bzianka	4	78,0	59	1,32
SP Dąbrowa	9	580,0	130	4,46
SP Mrowla	9	593,0	175	3,42
SP Rudna Wielka	9	406,0	174	2,33
SP Trzciana	19	1278,0	286	4,47
SP Przybyszówka	12	1015,0	288	3,52
SP Świlcza	12	936,0	400	2,34
SP Woliczka	3	30,0	20	1,50
Razem:	110	7130,5	2236	35,42

Źródło: Urząd Gminy

Z powyższego zestawienia wynika, że najwyższy wskaźnik powierzchni dydaktycznej przypadający na jednego ucznia ma SP w Trzcianie ($4,47 \text{ m}^2$), najniższy - SP w Woliczce ($1,50 \text{ m}^2$), przy średniej powierzchni na terenie Gminy Świlcza wynoszącej $3,19 \text{ m}^2$.

W ramach budżetu Gminy finansowane są dodatkowe lekcje z języków obcych.

Z dodatkowych zajęć z języka angielskiego korzysta 300 uczniów z klas V-VIII.

Zajęcia prowadzone są w szkołach:

1. SP nr 2 w Bratkowicach,
2. SP nr 3 w Bratkowicach,
3. SP w Mrowli,
4. SP w Dąbrowie.

Na dodatkowe lekcje z języka niemieckiego uczęszcza 47 uczniów z klas V-VIII w SP w Błędowej Zgłobieńskiej.

Od 01.09.1999r. został wprowadzony j. angielski we wszystkich szkołach podstawowych i gimnazjach na terenie całej gminy. Nauczaniem objęte są dzieci od klas pierwszych.

3.1.3. Przedszkola

Wychowaniem przedszkolnym zajmują się 3 placówki, w tym jedna 4-oddziałowa w Świlczy oraz dwie 2-oddziałowe w Bratkowicach i Trzcianie. Z przedszkoli korzysta 199 dzieci, a opiekę nad nimi sprawuje 15 nauczycieli. Najlepszą bazę lokalową posiada przedszkole w Świlczy. Ze względu na małą liczbę pomieszczeń w przedszkolu w Bratkowicach, dzieci 6-cio letnie uczęszczają do Szkoły Podstawowej nr 1 do klasy „0” - projektuje się oddanie do użytku nowego przedszkola.

3.2. Biblioteki

Na terenie Gminy działa 7 Bibliotek Publicznych: w Świlczy, Trzcianie, Przybyszówce, Bratkowicach, Rudnej Wielkiej, Mrowli, Dąbrowie. Biblioteki mieszczą się w Domach Ludowych, w budynkach Ochotniczej Straży Pożarnej oraz w budynku przedszkola - biblioteka w Świlczy.

Ogółem stan księgozbioru w bibliotekach Gminy wynosi 80.907 pozycji. Wszystkie biblioteki czynne są w godzinach popołudniowych, natomiast w Świlczy i w Bratkowicach od rana.

W bibliotekach organizowane są konkursy oraz lekcje biblioteczne dla dzieci ze szkół podstawowych i przedszkoli.

3.2. Warunki mieszkaniowe

O poziomie życia ludności w dużym stopniu decydują warunki mieszkaniowe. W Gminie Świlcza znajduje się 4.106 mieszkań, głównie są to domy jednorodzinne. Powierzchnia użytkowa budynków mieszkalnych budowanych w latach 1990-1996 utrzymywała się w granicach 80-130 m². Natomiast powierzchnia użytkowa domów budowanych w latach 1997-98 wahała się w granicach 120-180 m². Obecnie na terenie Gminy Świlcza budowane są obiekty jedno i dwukondygnacyjne, podpiwniczone i niepodpiwniczone, w których znajdują się pomieszczenia: holl, łazienka, garaż, kotłownia, przedpokój, kuchnia-jadalnia, pokój dzienny oraz sypialnie (z garderobą lub bez) dla 5-7 osób. Budynki te są dobrze wyposażone w podstawową infrastrukturę i media. Wymagana jest modernizacja sieci gazowej w pierwszej kolejności w miejscowości Świlcza jak również w pozostałych miejscowościach na terenie gminy.

Tab. 13. Liczba udzielonych pozwoleń na budowę domów w latach 1996-1998

Wyszczególnienie	1996	1997	1998
Bratkowice	19	16	12
Świlcza	3	11	21
Przybyszówka	24	13	30
Rudna Wielka	10	5	10
Mrowla	8	3	4
Trzciana	8	5	16
Dąbrowa	3	2	6
Błędowa Zgłobieńska	1	2	0
Woliczka	4	0	2
Bzianka	2	4	1
Razem:	82	61	102

Źródło: Urząd Gminy

W 1998r. udzielono 102 pozwolenia na budowę domów jednorodzinnych. Dla porównania w roku 1997 - 61, a w 1996 roku 82 pozwolenia.

Pozytywną tendencją jest wyraźna poprawa standardu mieszkań przede wszystkim pod względem liczby izb, powierzchni użytkowej i ich funkcjonalności.

3.3. Służba zdrowia

Stan usług medycznych jest wystarczający na miejscowe potrzeby.

Na stałe w Gminie zatrudnieni są następujący pracownicy medyczni:

- 9 lekarzy ogólnych,
- 8 stomatologów,
- 16 pielęgniarek.

Tab.14. Pracownicy medyczni służby zdrowia na tle powiatu (dane na 31.12.1997r.)

Gmina/miasto	Liczby bezwzględne			Na 10 tysięcy ludności		
	Lekarze	Dentyści	Pielęgniarki	Lekarze	Dentyści	Pielęgniarki
Błażowa	3	1	20	14,3	4,8	95,1
Błażowa	3	1	7	3,4	1,1	7,8
Boguchwała	9	7	14	4,5	3,5	7,0
Chmielnik	4	2	8	6,7	3,3	13,3
Dynów m.	8	2	15	13,1	3,3	24,6
Dynów gm.	1	1	6	1,3	1,3	8,0
Głogów Młp. m.	5	4	8	1,1	8,8	17,6
Głogów Młp.	2	3	5	1,7	2,5	4,1
Hyżne	3	2	7	4,4	3,0	10,3
Kamień	2	1	7	3,0	1,5	10,4
Krasne	4	3	7	3,1	2,3	5,4
Lubenia	3	2	7	4,6	3,1	10,8
Sokołów Młp. m.	5	3	9	12,7	7,6	22,9
Sokołów	8	3	79	6,4	2,4	63,6
Swilcza	9	8	16	5,1	4,5	9,9
Trzebownisko	7	8	19	4,0	4,6	11,0
Tyczyn m.	3	4	9	10,6	14,2	31,9
Tyczyn	2	2	4	1,8	1,8	3,7
Razem powiat	81	57	247	101,8	73,6	357,4

Źródło: US Rzeszów1997

Wśród gmin wiejskich Gmina Świlcza zajmuje na tle powiatu:

- trzecie miejsce pod względem liczby lekarzy przypadającej na 10 tys. ludności,
- drugie miejsce pod względem liczby lekarzy stomatologów przypadającej na 10 tys. ludności,
- siódme miejsce pod względem liczby pielęgniarek przypadających na 10 tys. ludności.

Na terenie Gminy znajduje się Ośrodek Rehabilitacyjny (Świlcza) i 5 Ośrodków Zdrowia: w Świlczy, Trzcianie, Bratkowicach, Mrowli, Przybyszówce oraz Ośrodek filialny w Dąbrowie, do którego dojeżdża lekarz z Ośrodka Zdrowia w Trzcianie. Mieszkańcy mają możliwość zaopatrywania się w leki w trzech aptekach znajdujących się na terenie Gminy.

Liczba pracowników medycznych na tle powiatu jest na dobrym poziomie, świadczą oni tylko podstawowe usługi medyczne. Ze specjalistycznej służby zdrowia mieszkańcy korzystają poza granicami Gminy, w przychodniach specjalistycznych w Rzeszowie. Najbliższy punkt pogotowia ratunkowego znajduje się w Rzeszowie. Pacjenci z terenu Gminy hospitalizowani są w Szpitalach w Rzeszowie.

3.4. Opieka społeczna

W ciągu ostatnich kilku lat wraz ze wzrostem tempa przekształceń ustrojowych, rośnie liczba osób, które przy wykorzystaniu własnych środków i możliwości nie są w stanie przezwyciężyć trudnej sytuacji materialnej w jakiej się znajdują. Taka tendencja ma również miejsce w Gminie Świlcza, gdzie z roku na rok zwiększa się liczba podopiecznych korzystających z pomocy społecznej.

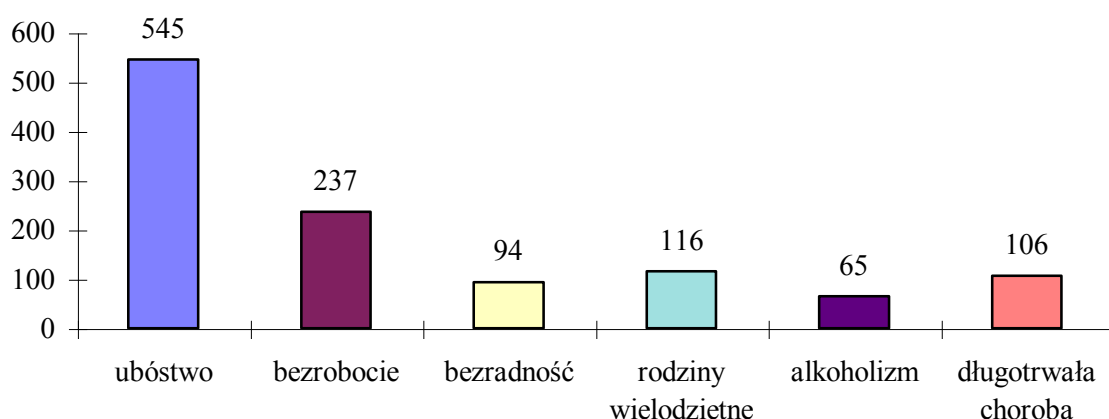
Przyjęte od kilku lat rozwiązania ustawowe obligują zarówno budżet państwa jak i Gminy do zabezpieczenia środków na zadania związane z realizacją ustawy o pomocy społecznej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje w tym

zakresie z organizacjami społecznymi i Radami Charytatywnymi Kościoła Katolickiego.

W roku 1998 z różnych świadczeń przyznanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej skorzystało 1.163 rodziny.

Do głównych powodów zwracania się o pomoc należały: ubóstwo (545 rodzin), bezrobocie (237 rodzin), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego w tym dla rodzin niepełnych (94 rodziny), rodziny wielodzietne (116 rodzin), alkoholizm (65 rodzin), długotrwała choroba (106 rodzin).

Wykres 4. Rodzaje udzielonej pomocy ze środków opieki społecznej (dane na 31.12.1998r)

W 1998 r. w ramach zadań zleconych 13 rodzin otrzymywało zasiłek stały na ogólną kwotę 43.640 zł. Zasiłek przysługuje osobom nie podejmującym pracy lub rezygnującej z pracy w celu wychowania dziecka wymagającego stałej opieki i pielęgnacji.

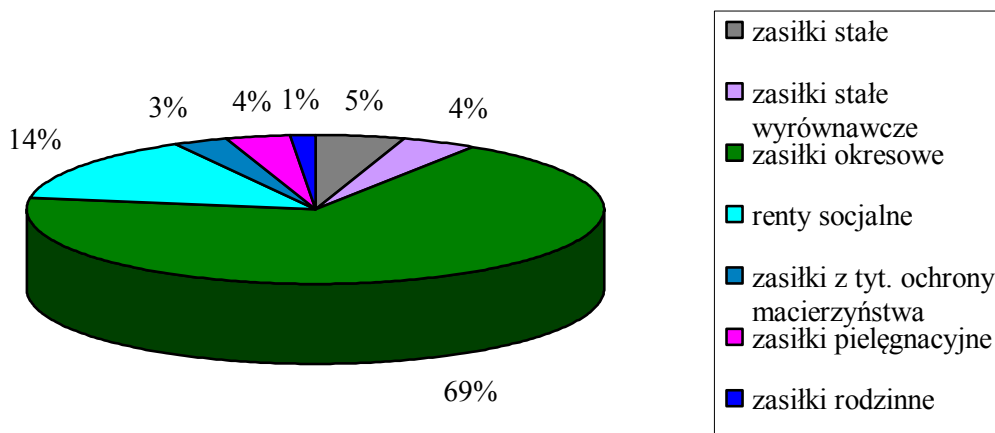
21 rodzin korzystało z zasiłku stałego wyrównawczego przyznawanego osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku lub inwalidztwa. W sumie przeznaczono na ten cel 36.707 zł.

437 rodzin otrzymywało zasiłki okresowe, które przyznawane były średnio na 8 miesięcy. Przeciętna kwota zasiłku okresowego wynosiła 250 zł. Ogółem na ten cel wydatkowano 589.539 zł.

Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu inwalidztwa powstałego przed ukończeniem 18 roku życia. Na terenie Gminy Świlcza jest 41 osób uprawnionych do tego typu świadczenia wypłaconego na łączną kwotę 125.403 zł.

W ramach zadań zleconych 47 rodzin otrzymywało zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa. Na ten cel przeznaczono 25.629 zł. Natomiast 31.099 zł wydatkowano na wypłaty zasiłków pielęgnacyjnych dla 28 osób oraz 12.854 zł na zasiłki rodzinne.

*Wykres 5. Struktura wykorzystanych środków w ramach pomocy społecznej
(dane na dzień 31.12.1998r)*

Zadania własne Gminy w ramach pomocy społecznej obejmują m.in.:

- wypłacanie jednorazowych zasiłków celowych (zwrotnych i specjalnych),
- finansowanie wyżywienia w stołówkach szkolnych,
- usługi opiekuńcze,
- zapewnienie schronienia osobom bezdomnym.

W roku ubiegłym z wymienionych świadczeń skorzystało 668 rodzin.

Ośrodek Pomocy Społecznej opłacił całoroczne schronienie 1 osobie, 14 osobom świadczone były usługi opiekuńcze na kwotę 24.814 zł. Zasiłki celowe łącznie 147.501zł przyznano 438 rodzinom w głównej mierze na zakup węgla, odzieży, żywności, przyborów szkolnych, książek oraz na opłaty, 6 osób otrzymało świadczenia pieniężne w wysokości 1.875 zł. na pokrycie wydatków powstałych w wyniku pożaru, 7 osób poszkodowanych w powodzi otrzymało dofinansowanie w wysokości 7.700zł. na usuwanie jej skutków. Kwotę 84.568 zł przeznaczono na dożywianie dla 171 dzieci.

OPS partycypował w kosztach:

- kolonii letniej „Myczkowce” dla 14 dzieci, organizowanej przez „Caritas”,
- kolonii letniej „Okuminka” dla 25 dzieci, organizowanej przez Kuratorium Oświaty i Zarząd Woj. ZMW,
- wycieczek szkolnych dla 14 dzieci,
- półkolonii zimowych dla 12 dzieci.

W roku 1998 na pomoc społeczną wydatkowano ogółem **1.161.334** zł., w tym zadania własne 263.481 zł., zadania zlecone 897.853 zł.

4. GOSPODARKA

4.1. Działalność gospodarcza poza rolnictwem

Aktualnie w ewidencji działalności gospodarczej, prowadzonej przez Urząd Gminy zarejestrowanych jest 667 podmiotów gospodarczych. Na terenie Gminy znajdują się m.in.:

1. Małopolskie Zakłady Produkcji Elementów Sanitarnych „Karmat” w Przybyszówce,
2. Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowe „Polimarky” w Przybyszówce,
3. Firma „Restol” w Bratkowcach ,
4. PPHU „Fenetra” s.c. w Mrowli,
5. PPUH „Meblo-Styl” w Przybyszówce,
6. Dworak Józef i Piotr - skup i ubój żywca wieprzowego, prod. wędlin,
7. Browar „Romus” Dąbrowa,
8. Zakład Produkcyjno-Handlowy, T. Czyż, Rudna Wielka,
9. Hurtownia „Drippol” s.c.,
10. Wytwórnia Lodów KAZEX,
11. Zakład Mięсны „Kozubal” w Mrowli,
12. Zakład Mechaniki Motoryzacyjnej w Przybyszówce,
13. Zakład Pracy Chronionej „Polemic”,
14. Hurtownia Wielobranżowa „Gemma” w Przybyszówce,
15. Cztery piekarnie (dwie w Trzcianie, jedna w Bratkowicach, jedna w Dąbrowie),
16. Dwie ciastkarnie (Świlcza i Przybyszówka).

Pozostałe podmioty to niewielkie zakłady produkcyjne, usługowe i handlowe w większości jednoosobowe, działające w branżach: samochodowej, ślusarskiej, blacharskiej i budowlanej. Największą dynamikę rozwojową w Gminie wykazuje sektor handlowy. Występująca na terenie Gminy niewielka liczba prywatnych przedsiębiorstw przemysłowych związana jest z brakiem kapitału potrzebnego do prowadzenia tego rodzaju działalności.

Na terenie Gminy Świlcza brakuje przede wszystkim zakładów zajmujących się: wytwarzaniem pieczywa cukierniczego, fryzjerstwem, usługami stolarskimi i tapicerskimi, usługami w zakresie naprawy sprzętu AGD, wyrobem elementów betonowych (kręgi, przepusty itp.), usługami tartaczyni i suszarni.

Tab.15. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON - powiat rzeszowski (Sekcje Europejskiej Klasyfikacji Działalności) (dane na 31.12.1997r.)

Gmina/miasto	Sekcje Europejskiej Klasyfikacji Działalności						
	Przemysł		budowni ctwo	handel i naprawy	transp. i łączność	obsługa nieruchomości i firm	edukacja
	Ogółem	działaln. produkc					
Błażowa m.	8	7	11	53	16	5	3
Błażowa gm.	49	49	39	56	36	23	7
Boguchwała	129	128	109	295	72	75	17
Chmielnik	24	24	39	39	18	19	6
Dynów m.	41	41	25	127	10	37	10
Dynów gm.	24	24	26	38	17	10	9
Głogów Młp. m.	28	26	29	119	24	23	1
Głogów Młp.- gm.	84	84	60	124	35	26	12
Hyżne	33	33	43	51	26	13	7
Kamień	62	62	13	45	6	3	5
Krasne	293	291	74	242	38	52	8
Lubenia	13	12	33	49	27	18	4
Sokołów Młp. m.	27	26	8	110	8	8	4
Sokołów Młp. gm.	51	51	26	78	25	15	13
Swilcza	94	92	76	262	73	51	19
Tyczyn m.	21	20	18	75	19	9	8
Tyczyn gm.	70	68	54	126	69	29	9
Trzebownisko	221	219	73	249	53	82	15
Razem Powiat:	1272	1257	756	2138	572	498	157

Źródło: US Rzeszów

Pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych Gmina Świlcza plasuje się na 4 miejscu w powiecie rzeszowskim (ziemskim). Wyprzedzają ją jedynie Gminy: Trzebownisko, Krasne i Boguchwała.

Największa liczba podmiotów gospodarczych występuje w sekcji handel i naprawy (262 podmioty). W dużym stopniu ten właśnie dział gospodarki rzutował na tempo przemian własnościowych w gospodarce Gminy. Podobnie jak to miało miejsce w skali powiatu, województwa czy też kraju.

Na podkreślenie zasługuje również fakt, że w zakresie transportu i łączności Gmina Świlcza znajduje się na 1 miejscu w powiecie.

Tab.16. Jednostki organizacyjne zarejestrowane w systemie REGON według form własności (dane na 31.12.1997r.)

Gmina/powiat	Ogółem	Sektor			
		Publiczny		Prywatny	
		państwowe	komunalne	krajowe	zagraniczne
Błażowa m.	119	1	7	111	-
Błażowa gm.	224	-	9	215	-
Boguchwała	797	6	19	770	2
Chmielnik	171	-	11	159	1
Dynów m.	291	16		275	
Dynów gm.	142	9		133	
Głogów Młp- m.	267	2	8	265	1
Głogów Młp. gm.	388	3	11	370	4
Hyżne	204	-	12	191	1
Kamień	154	-	10	142	2
Krasne	782	4	13	764	1
Lubenia	172	-	9	163	-
Sokołów Młp. m.	204	1	8	194	1
Sokołów Młp. gm	247	2	11	234	-
Swilcza	659	3	16	640	-
Trzebownisko	779	5	16	758	-
Tyczyn m.	184	4	7	171	2
Tyczyn gm.	400	1	8	389	2

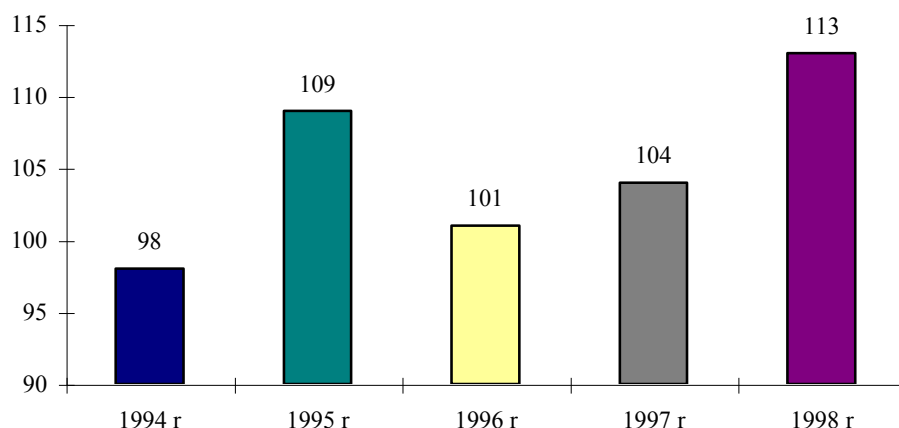
Źródło: US Rzeszów

Transformacja polskiej gospodarki, przejawiająca się wzrostem znaczenia sektora prywatnego znajduje także odbicie na mapie Gminy Świlcza. Sektor prywatny wyraźnie przeważa nad sektorem publicznym.

Zadawalająca jest struktura własnościowa przedsiębiorstw, w chwili obecnej na terenie Gminy znajduje się tylko 3 przedsiębiorstwa państwowe. Część mienia jest w posiadaniu Gminy w tym szkoły i obiekty użyteczności publicznej. Pozostała część stanowi indywidualną własność.

Sektor prywatny wykazuje wysoką dynamikę wzrostu. W 1997 roku zarejestrowano 104 nowe podmioty gospodarcze, natomiast w 1998 roku zarejestrowano ich 113.

Wykres 6. Dynamika powstawania nowych przedsiębiorstw na terenie Gminy Świlcza w latach 1994-1998

4.2. Rolnictwo

Wieś i rolnictwo Gminy Świlcza cechuje swoista specyfika charakterystyczna dla całego powiatu czy też województwa. Specyfika ta ma przede wszystkim podłoże strukturalne i dlatego też trwające od kilku lat procesy restrukturyzacyjne przebiegają powoli i nie są tak efektywne jak w innych regionach kraju, gdzie przeważają duże obszarowo i mocne ekonomicznie gospodarstwa rolne.

Rolnictwo Gminy Świlcza dysponuje powierzchnią 9365 ha użytków rolnych, z czego 6.358 ha stanowią grunty orne.

W części północnej Gminy przeważają grunty piaszczyste o niskiej klasie bonitacyjnej. W większości stanowią nieużytki. Natomiast gleby występujące w południowej części Gminy zaliczane są do III i IV klasy. Przeważają tu gleby brunatne wylugowane, zaliczane do grupy gleb najżyźniejszych i jednocześnie najsilniej ulegających erozji powierzchniowej zarówno naturalnej jak i spowodowanej działalnością człowieka. Z uwagi na ich przydatność rolniczą, podejmowane są zabiegi ochronne przeciwdziałające procesowi erozji. Dodatkowo gleby położone na stokach

o większym nachyleniu narażone są na występowanie okresowych niedoborów wilgoci w wyniku szybkiego spływu wód.

90% gruntów rolnych posiada dobre walory zdrowotne (wyłączając grunty przy drogach) i powinny być one przeznaczone pod produkcję zdrowej żywności

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych wynosi 2.383. Dominują tutaj małe gospodarstwa rolne o powierzchni 2,6 (średnio w województwie 3,8 ha), które uniemożliwiają utrzymanie się rolników tylko z pracy na swoim gospodarstwie rolnym, oraz efektywne gospodarowanie.

Tab.17. Średnia powierzchnia indywidualnych gospodarstw rolnych według rodzajów użytków Gminy Świlcza na tle powiatu (dane na 31.12.1997r.)

Gmina/miasto	Średnio w 1 gospodarstwie rolnym (hektary)							
	Grunty ogółem	Użytki rolne	Grunty orne	Sady	Łąki	Pastwiska	Lasy i grunty leśne	pozostałe
Błazowa m.	2,7	2,2	1,5	0,2	0,3	0,1	0,4	0,2
Błazowa gm.	3,5	3,0	2,2	0,1	0,4	0,3	0,3	0,3
Boguchwała	2,6	2,4	1,7	0,0	0,5	0,1	0,0	0,2
Chmielnik	3,0	2,5	1,6	0,1	0,5	0,3	0,3	0,2
Dynów m.	3,0	2,6	2,2	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2
Dynów gm.	5,0	4,2	3,4	0,0	0,4	0,4	0,5	0,3
Głogów Młp.m	2,9	2,5	1,5	0,0	0,9	0,1	0,2	0,2
Głogów Młp. Gmina	3,8	3,4	2,1	0,0	1,1	0,2	0,2	0,2
Hyżne	3,0	2,5	2,0	0,0	0,3	0,3	0,2	0,2
Kamień	4,8	4,3	2,7	0,0	1,4	0,2	0,2	0,2
Krasne	2,4	2,1	1,5	0,1	0,5	0,1	0,1	0,2
Lubenia	2,8	2,4	1,6	0,0	0,4	0,3	0,2	0,2
Sokołów Młp. m.	2,6	2,3	1,5	0,0	0,8	0,0	0,1	0,1
Sokołów Młp. gm.	4,0	3,5	2,5	0,0	0,9	0,1	0,3	0,2
Świlcza	2,8	2,6	1,86	0,05	0,4	0,29	0,02	0,18
Tyczyn m.	2,4	2,0	1,5	0,1	0,4	0,1	0,2	0,2
Tyczyn	2,7	2,3	1,7	0,1	0,4	0,2	0,1	0,2
Trzebownisko	2,4	2,2	1,5	0,0	0,6	0,0	0,1	0,2
Razem Powiat	56,4	49	34,56	0,75	10,4	3,29	3,62	3,68

Źródło: US Rzeszów

Wielkość i struktura gospodarstw oraz rodzaj produkcji rolnej nie odbiega charakterem od innych gmin położonych w pobliżu miasta. Wynika to ze specyfiki życia mieszkańców Gminy sąsiadującej z dużym miastem.

Tab. 18. Systematyka indywidualnych gospodarstw wg powierzchni użytków (dane na 31.12.1997r.)

Gmina/miasto	Liczba gospodarstw	w tym % o powierzchni				
		1-2 ha	2-4 ha	4-7 ha	7-10 ha	pow.10 ha
Błażowa m.	149	63,1	30,2	4,7	1,3	0,7
Błażowa gm.	1851	31,7	49,7	15,8	2,1	0,6
Boguchwała	2025	54,3	35,1	8,1	1,4	1,0
Chmielnik	1118	42,6	46,8	9,7	0,7	0,3
Dynów m.	533	44,9	41,0	12,0	1,4	0,7
Dynów gm	1415	19,0	39,0	32,7	7,3	2,0
Głogów Młp.m	173	53,2	34,7	7,5	1,2	3,5
Głogów Młp. Gmina	1709	28,9	41,9	25,0	3,5	0,7
Hyżne	1163	39,6	48,2	10,8	1,1	0,3
Kamień	1083	13,9	34,5	41,5	8,7	1,4
Krasne	1101	64,9	28,1	5,6	1,0	0,5
Lubenia	1142	46,6	43,1	9,8	0,4	0,1
Sokołów m.	214	62,6	27,1	8,4	0,9	0,9
Sokołów gm.	2213	26,6	41,9	25,8	5,1	0,6
Świlcza	2383	49,8	39,7	8,2	1,1	1,1
Tyczyn m.	222	65,8	27,0	6,3	0,5	0,5
Tyczyn	1677	51,9	37,6	8,9	1,0	0,5
Trzebownisko	1753	57,8	34,5	6,3	0,9	0,5
Razem Powiat	21924	817,2	680,1	247,1	39,6	15,9

Źródło: Wyliczeń dokonano na podstawie US Rzeszów

O dużej skali rozdrobnienia świadczy fakt że 49,8 % ogólnej liczby gospodarstw mieści się w przedziale obszarowym od 1-2 ha, 39,7 % stanowią gospodarstwa o pow. 2-4 ha, natomiast nieco ponad 8 % to gospodarstwa w przedziale 4-7ha i tylko 1,1 % stanowią gospodarstwa powyżej 7 ha. Niestety obserwuje się na terenie Gminy tendencje dalszego rozdrabniania gospodarstw.

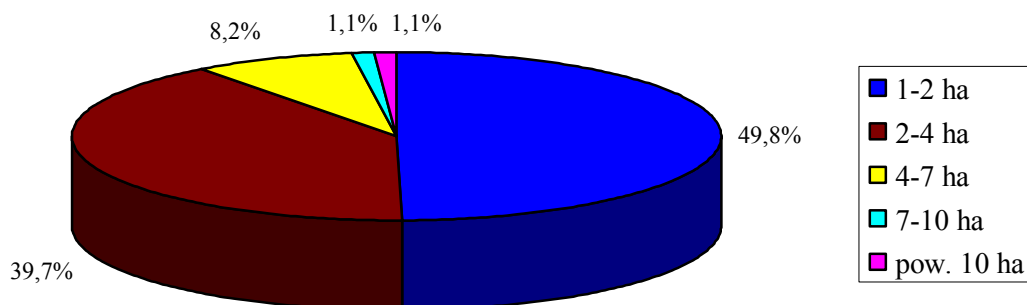
W latach 1945-1999 przeprowadzono kompleksowe scalenie gospodarstw rolnych tylko w jednej wsi na terenie Gminy Świlcza - w Błędowej Zgłobieńskiej. W pozostałych wsiach dokonano scaleń tylko na potrzeby tworzonych Spółdzielni Produkcyjnych i PGR-u (Bratkowice). Wszystkie grunty znajdujące się na terenie Gminy, poza wsią Błędowa Zgłobieńska, rozdrobnione są na działki kiluarowe o liniowym ukształtowaniu, których szerokość waha się w granicach 8-25m. Nie dotyczy to gruntów przejętych przez rolników w ramach reformy rolnej.

Istnieją dogodne warunki do stworzenia gospodarstwa rybackiego. Warunki glebowe, przepływ wód z potoku Czarna i Mrowla umożliwiają budowę gospodarstwa rybackiego z hodowlą ryb karpiowatych i łososiowatych.

Okolo 30% rolników nie posiada uregulowanych stanów prawnych gruntów. Podjęte przez administrację rządową działania w zakresie regulacji prawnej doprowadziły do wydania aktów własności, które rolnicy powinni wpisać do ksiąg wieczystych. Jednak nie wszyscy tego dokonali. Część właścicieli aktów własności zmarło, wskutek czego akty utraciły ważność i dlatego w tych przypadkach muszą być przeprowadzane postępowania spadkowe. Z uwagi na zubożenie dużej grupy rolników nie mają oni możliwości pokrycia opłat sądowych związanych z przeprowadzeniem skomplikowanych postępowań prawnych. Z tego powodu podejmowana próba scaleń gruntów nie jest możliwa. Będzie to dużym utrudnieniem przy wykupie ziemi pod budowę autostrady A-4 oraz drogi szybkiego ruchu.

Istnieje zainteresowanie nabyciem ziemi na terenie Gminy Świlcza, jednak duże rozdrobnienie zniechęca zainteresowanych.

Wykres 7. Struktura procentowa wielkości gospodarstw rolnych (dane na 31.12.1997r.)

Pod względem liczby gospodarstw rolnych Gmina ta plasuje się na pierwszym miejscu w powiecie przed Gminą Sokołów Młp. i Boguchwałą.

Co drugie gospodarstwo rolne ma charakter karłowaty (poniżej 2 ha), a co trzecie mieści się w przedziale od 2-4 ha.

Sumując, gospodarstwa drobne i karłowate stanowią 89,5 % ogólnej ich liczby podczas gdy większe - powyżej 10 ha stanowią 1,1 %.

Tab.19. Użytkowanie gruntów na terenie Gminy Świlcza w hektarach (dane na 31.12.1997r.)

Powierzchnia ogólna	Użytki rolne						Lasy i grunty leśne	Pozostałe grunty i nieużytki*
	Razem	Grunty orne		Sady	Łąki	Pastwiska		
		Razem	Pod zasiewami					
12842	9365	6358	2523	157	2139	711	2320	1157

Źródło: US Rzeszów

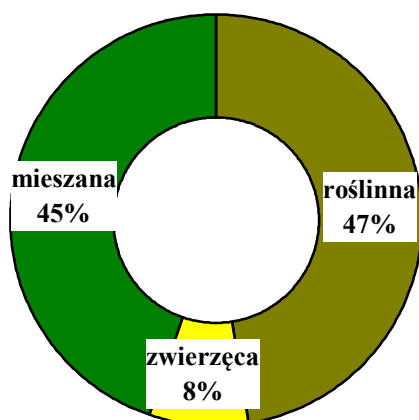
*Pozostałe powierzchnie zajmowane są przez działki budowlane, podwórza, drogi i inne nieruchomości.

Wykres 8. Użytki rolne na terenie Gminy Świlcza w ujęciu procentowym (dane na 31.12.1997r.)

Błąd! Nieprawidłowe łącze.

Wysoki udział gruntów ornych stwarza dobre warunki do wysokiej produktywności. Kierunki produkcji rolnej określa struktura zasiewów i obsada inwentarza. Gospodarstwa indywidualne prowadzą w większości produkcję roślinną lub mieszaną.

Wykres 9. Gospodarstwa rolne wg kierunku produkcji (dane na 31.12.1997r.)

Struktura produkcji nie odbiega od przeciętnej powiatu czy też województwa. W produkcji roślinnej dominuje uprawa roślin mało pracochłonnych w tym zwłaszcza zboża, których ogólna powierzchnia upraw wynosi 2.673 ha, oraz roślin okopowych - ogólna powierzchnia upraw 1.187 ha.

Tab.20. Powierzchnia podstawowych upraw (dane na 31.12.1998r.)

Rodzaj upraw	Powierzchnia upraw ogółem (ha)
Zboża ogółem	2673
Ziemniaki	989
Warzywa i owoce	194
Buraki cukrowe	198

Źródło: Urząd Gminy

Tab.21. Zwierzęta gospodarskie w Gminie Świlcza (dane na 31.12.1998r.)

Wyszczególnienie	Ilość sztuk r 1998
pogłowie bydła	2485
pogłowie trzody chlewnej	2815
pogłowie owiec	232
pogłowie koni	545
kozy	464
króliki	2045
pogłowie drobiu	36423

Źródło: US Rzeszów

Wśród produkcji zwierzęcej dominuje chów drobiu, bydła, trzody chlewnej i królików.

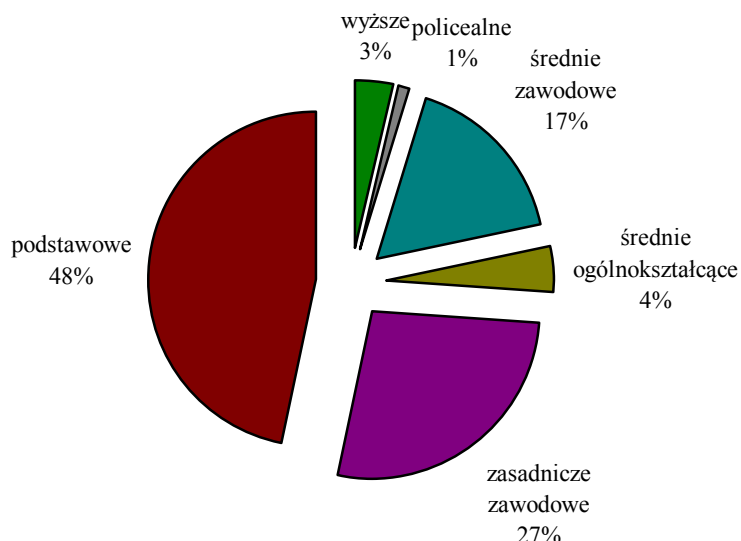
Wysokość plonów w latach 1994-1997 kształtowała się w sposób następujący:

Tab. 22. Plony w Gminie Świlcza

Wyszczególnienie	Plony z 1ha w q wg szacunków			
	1994	1995	1996	1997
Zboża	29,1	30,6	28,4	28,8
Ziemniaki	158,0	150,0	200,0	170,0
Buraki cukrowe	265,0	320,0	320,0	350,0
Truskawki	41,5	43,0	42,0	38,0
Maliny	32,0	35,0	35,0	40,0
Kalafior	110,0	120,0	150,0	120,0

Źródło: Urząd Gminy

Wykres 10. Użytkownicy indywidualnych gospodarstw rolnych wg poziomu wykształcenia (dane na 31.12.1997r.)

Bardzo niekorzystna jest struktura przygotowania zawodowego rolników. Tylko 3 % rolników posiada wykształcenie wyższe, 17 % posiada średnie wykształcenie zawodowe, 1 % policealne, 27 % zasadnicze zawodowe, a najwięcej bo blisko 48 % legitymuje się wykształceniem podstawowym. Taka struktura wykształcenia utrudnia racjonalizację produkcji rolniczej, adaptację do warunków gospodarki rynkowej, reorientację zawodową i podejmowanie inicjatyw gospodarczych.

Gospodarstwa rolne na terenie Gminy Świlcza dysponują 1.483 samochodami osobowymi oraz 244 ciężarowymi. W posiadaniu gospodarstw rolnych znajduje się 1.120 ciągników, koło 50 pras wysokiego stopnia zgniotu, ponad 100 sztuk opryskiwaczy i kosiarek rotacyjnych, 40 kombajnów ziemniaczanych, 40 sztuk kombajnów zbożowych, 3 kombajny ziemniaczane i 2 buraczane¹. Perspektywy rozwojowe dla rolników w Gminie utrzymujących się wyłącznie lub głównie z pracy na własnym gospodarstwie, według ich samooceny, nie są optymistyczne. Na 370 gospodarstw, (w tym 333 bez dodatkowych źródeł utrzymania) jedynie 73 uważa je za rozwojowe, 212 za nierozwojowe a 85 nie posiada własnej opinii².

¹ Wg danych Urzędu Gminy

² Urząd Statystyczny Rzeszów - Spis rolny 1997

4.3. Zbyt produkcji rolniczej i przemysł przetwórczy

W Gminie Świlcza istnieją tradycje rozwiniętej uprawy owoców jagodowych i warzyw. Rolnicy byli szkoleni na specjalistycznych kursach organizowanych przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego i przemysł owocowo - warzywny (Alima, Hortex), i przez Cukrownię w Ropczycach. Było to pozytywnym zjawiskiem rozwoju na szeroką skalę produkcji i upraw owoców i warzyw. Najpoważniejszym odbiorcą na skalę przemysłową była Przetwórnia Alima. We wszystkich wsiach Gminy były stałe punkty skupu tej firmy i rozwinięta na szeroką skalę kontraktacja. Podobną zasadę stosowała również Firma Hortex w Leżajsku, Spółdzielnia Ogrodniczo-Pszczelarska w Ropczycach i w Rzeszowie. Stanowiło to poważne źródło dochodów ludności wiejskiej i było pozytywnym czynnikiem rozwoju Gminy. Na skutek utraty rynku zbytu zostały zlikwidowane plantacje ogromnej wielkości.

Obecnie rolnicy napotykają trudności ze zbytem wyprodukowanych płodów rolnych. Na terenie Gminy nie ma stałych punktów skupowych. Szczególnie brakuje punktów skupu żywca wołowego i wieprzowego.

Najbliższe punkty skupu to:

- GS - Zgłobień
- Masarnia - Góra Ropczycka
- Ubojnia i Masarnia - Olchowa
- Zakłady Mięsne - Rzeszów

Na terenie Gminy znajdują się tylko trzy masarnie:

- Dworak Józef i Piotr w Mrowli,
- Zakład Produkcyjno-Handlowy, T. Czyż w Rudnej Wielkiej,
- Zakład Mięsny „Kozubal” w Mrowli.

Ceny żywca w porównaniu do kosztów produkcji i cen gotowych wyrobów są bardzo niskie.

Odbiorcą mleka z terenu Gminy jest Rzeszowska Spółdzielnia Mleczarska RESMLECZ w Trzebowniku. Z uwagi na niską cenę skupu mleka jego sprzedaż z roku na rok maleje.

W roku 1998 rolnicy z terenu Gminy Świlcza sprzedali tylko 321.958 litrów mleka, dla porównania w roku 1997 - 547.128 litrów.

Kontraktację i skup buraków cukrowych prowadzi Cukrowania Ropczyce S.A., która w roku 1998 zakontraktowała buraki na powierzchni ok. 200 ha.

W sezonie organizowane są sezonowe punkty odbioru owoców i warzyw.

Odbiorcami porzeczek, wiśni, maliny i truskawki w roku 1998 były firmy: Hortex-Holding S.A. Oddział w Leżajsku oraz Zakład Przetwórczy w Cmolasie. Dla potrzeb rolników z terenu Gminy zorganizowane zostały dwa sezonowe punkty skupowe w Trzcianie i Dąbrowie.

Jabłka spadły skupowane były przez firmę „Węglomat” w Trzcianie i skup obwoźny.

Część plonów ogórków, pieczarek i sałaty jest odbierana i przetwarzana przez Zakład Produkcyjny T. Kozubal w Mrowli.

Na terenie Gminy brak jest punktów skupu zboża. Znajdują się tutaj dwa młyny: w Trzcianie i Przybyszówce, które skupują zboże lecz w bardzo małych ilościach.

4.4. Usługi na rzecz rolnictwa

Sfera usług okołorolniczych w Gminie nie jest rozwinięta adekwatnie do potrzeb. Przyjmuje się, iż jest ona wystarczająca w przypadku produkcji owocowo-warzywnej i roślin przemysłowych. Wyraźnie zaobserwować można brak ubojni i masarni, który zawęży możliwości zbytu produkcji zwierzęcej.

Konieczna jest ściślejsza współpraca rolników z Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego.

Usługi w zakresie uprawy gruntów rolnych świadczą: Kółko Rolnicze w Trzcianie i Przybyszówce oraz rolnicy indywidualni prowadzący działalność gospodarczą.

4.5. Infrastruktura finansowa

Na terenie Gminy Świlcza działa jeden bank - Bank Spółdzielczy.

W roku 1998 roku Bank udzielił kredyty dla 797 osób w tym dla rolników:

- dla 96 gospodarstw rolnych na zakup środków produkcji - kredyty preferencyjne obrotowe na kwotę 247.070,00 zł,
- na cele konsumpcyjne dla 130 rolników na kwotę 325.000,00 zł.
- na pozostałe cele dla 16 rolników na kwotę 115.000,00 zł

Bank prowadzi 298 rachunków a vista i 440 rachunków terminowych dla rolników.

Bank Spółdzielczy udziela kredytów preferencyjnych obrotowych i inwestycyjnych, udziela również kredyty na działalność gospodarczą i kredyty konsumpcyjne.

Ponadto bank przyjmuje lokaty terminowe o różnych okresach oszczędzania, prowadzi rachunki bieżące podmiotów gospodarczych i osób prawnych oraz dokonuje wszelkich rozliczeń.

5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.1. Drogi i szlaki komunikacyjne

Przez teren Gminy Świlcza przebiega główny szlak komunikacyjny przecinający teren Polski Południowej z zachodu na wschód, oznaczony jako droga krajowa E-40.

Duże węzły komunikacyjne są znakomitą podstawą do lokalizacji wokół nich dużych centrów handlowych i usługowych, jak serwisy samochodowe, motele itp.

Duże nadzieje wiążą władze Gminy z planowanym przebiegiem autostrady A-4 i drogi szybkiego ruchu północ-południe, przez co zyskają na atrakcyjności tereny położone w ich pobliżu.

Łączna długość 22 dróg gminnych wynosi 36,738 km. Przez teren Gminy przebiega 13 dróg powiatowych o łącznej długości 56,974 km.

Tab. 23. Sieć dróg powiatowych w Gminie Świlcza, wg danych na 31.12.1998r.

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość km
Drogi powiatowe			
1	35546	Sielec - Będziemyśl - Dąbrowa	3066
2	35550	Będziemyśl - Kłęczany - Bratkowice	3480
3	35551	Czarna Sędziszowska- Bratkowice - Miłocin	14,188
4	35543	Iwierzycze-Zgłobień-Przybyszówka-Rzeszów	4,372
5	35553	droga przez wieś Woliczka	2,682
6	35554	Świlcza - Przybyszówka	3,570
7	35540	Trzciana - Nosówka - Zwiężczyca	6,100
8	35558	Budy Głogowskie - Mrowla	2,538
9	35379	Kupno - Bratkowice - Trzciana	10,072
10	35552	droga do stacji PKP w Trzcianie	0,120
11	35555	Mrowla - Świlcza	3,140
12	35558	Rudna M. - Rudna W. - Przybyszówka	3,396
13	35544	Błędowa Zgłobieńska -Zgłobień - Niechobrz	0,250
Razem:			56,974

Źródło: Urząd Gminy

Sieć dróg w Gminie jest wystarczająco rozwinięta. Drogi powiatowe posiadają nawierzchnię bitumiczną o 75% zużyciu. 50% dróg gminnych posiada nawierzchnię

żwirową, a ponieważ usytuowane są one na terenach pagórkowatych ulegają erozji wodnej spowodowanej wpływem wód deszczowych. Konieczny jest remont i modernizacja dróg gminnych i powiatowych, dotyczy to również dróg lokalnych często łączących wsie i tereny innych gmin.

Tab. 24. Sieć dróg gminnych w Gminie Świlcza, wg danych na 31.12.1998r.

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość km
Drogi gminne			
1	3536001	Błędowa Zgłobieńska - Lasek	3,547
2	3536002	Bratkowice - Zastawnie	1,580
3	3536003	Bratkowice - Krzaki	1,308
4	3536004	Bratkowice - Piaski	2,050
5	3536005	Bzianka przez wieś	1,535
6	3536006	Dąbrowa - Kolonia Zachodnia	1,386
7	3536007	Dąbrowa - Kolonia Wsch. - Trzciana	1,492
8	3536008	Mrowla - Lipie	2,297
9	3536009	Mrowla - Otoka	0,994
10	3536010	Przybyszówka - Pustki	2,021
11	3536011	Rudna Wielka przez wieś	1,486
12	3536012	Rudna Wielka - Stacja PKP	0,660
13	3536013	Świlcza - Mała Strona /Przycznie/	0,925
14	3536014	Świlcza - Stacja PKP /Zapłocie/	0,793
15	3536015	Świlcza - Zapłocie /za szkołą/	0,940
16	3536016	Świlcza - Góra	1,928
17	3536017	Świlcza - Kamyszyn - Mrowla - Otoka	2,014
18	3536018	Trzciana - Cegielnia	1,530
19	3536019	Trzciana - Kolonia Wschodnia	1,376
20	3536020	Trzciana - Dyndy	1,537
21	3536021	Woliczka - Bzianka - Przybyszówka	4,159
22	3536022	Woliczka - Dworzysko /przez wieś/	1,180
Razem:			36,738

Źródło: Urząd Gminy

Tab. 25 Sieć dróg wewnętrznych (lokalnych) w Gminie Świlcza, wg danych na 31.12.1998r.

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość km
Drogi gminne			
1	360	Błędowa Zgłobieńska	1,953
2	361	Bratkowice	4,407
3	362	Bzianka	0,499
4	363	Dąbrowa	2,168
5	364	Mrowla	3,012
6	365	Przybyszówka	8,545
7	366	Rudna	4,230
8	367	Świlcza	14,061
9	368	Trzciana	5,783
10	369	Woliczka	1,152
Razem:			45,810

Źródło: Urząd Gminy

Stan dróg lokalnych jest dalece niezadowalający. Rolnicy mają problemy z dojazdem maszynami rolniczymi do pól. Drogi lokalne nie są utwardzone.

Przez teren Gminy przebiega linia kolejowa Medyka - Wrocław.
Istnieją również dogodne połączenia autobusowe z pobliskimi miejscowościami.

5.2. Telefonizacja

Abonenci telefoniczni w Gminie Świlcza obsługiwani są przez 5 central typu S-12 o łącznej pojemności 4.264 NN. Do central przyłączonych jest aktualnie 3.527 czynnych abonentów, łączna długość linii telefonicznej wynosi 131.892 km.

Tab. 26. Podstawowe dane dotyczące telefonizacji Gminy Świlcza (dane na 31.12.1998r)

Miejscowość	Typ centrali	Pojemność NN	Liczba abonentów	Długość linii (km)
Świlcza Woliczka	S-12	976	818	40.720
Trzciana Dąbrowa Błędowa Zgłobieńska	S-12	976	866	41.497
Bratkowice	S-12	744	642	20.830
Rudna Wielka Mrowla	S-12	592	497	10.530
Przybyszówka Bzianka	S-12	976	704	18.315
Razem:		4264	3527	131.892

Źródło: Urząd Gminy

Tab. 27. Liczba telefonów w gospodarstwach rolnych na terenie Gminy Świlcza (dane na 31.12.1997r)

Wyszczególnienie	Telefon		Brak dostępu
	w gospodarstwie	ogólnodostępny	
Świlcza	1464	1711	619

Źródło: Urząd Statystyczny Rzeszów

Liczba abonentów telefonicznych w Gminie w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, stawia ją pod tym względem, w szeregu z najlepszymi Gminami w kraju.

5.3. Elektroenergetyka

Istniejący stan systemu energetycznego w Gminie Świlcza pokrywa aktualne potrzeby w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną. Wymaga on jednak ciągłej rozbudowy i modernizacji. Szacuje się, że 70% linii napowietrznych wymaga remontów kapitalnych.

Gmina Świlcza zasilana jest napięciem średnim o wartości 30 i 15kV ze stacji redukcyjnej Staroniwa, zlokalizowanej na terenie miasta Rzeszowa. Linie magistralne wyprowadzone z tej stacji rozgałęziają się doprowadzając napięcie do stacji transformatorowych średniego/niskiego napięcia, od których rozprowadzone są linie niskiego napięcia do odbiorców.

Przez obszar Gminy przebiega ponadto kilka tranzytowych linii najwyższych napięć, prowadzonych od stacji wysokich napięć w sąsiedniej Gminie. Choć nie są one nowe i od dawna zdomowały się w miejscowym krajobrazie, nadal generują pewne ograniczenia w planach rozwoju przestrzennego Gminy.

5.4. Gazyfikacja

Gmina posiada dobrze rozbudowaną sieć gazową. Istniejące sieci gazowe i stacje redukcyjne w większości zabezpieczają bieżące potrzeby. Według danych Urzędu Statystycznego z sieci gazowej czerpie gaz 86 % mieszkańców, z butli gazowej - 5%, nie korzysta z gazu - 9 %.

Od zaraz wymagana jest modernizacja sieci gazowej w miejscowości Świlcza jak również w pozostałych sołectwach.

5.5. Wodociągi, kanalizacja i gospodarka odpadami

Gmina Świlcza zaopatrywana jest w wodę do celów bytowo-gospodarczych ze zbiornika wód podziemnych zlokalizowanego na nizinie w środkowej części Gminy, na głębokości 20 - 30m.

Z ujęcia korzystają również Gminy: Głogów Młp., Trzebownik. Dotychczas wybudowanych zostało 21 studni głębinowych dla potrzeb miasta Rzeszowa, w realizacji jest budowa kolejnego ujęcia wody.

Długość sieci wodociągowej w Gminie Świlcza wraz z przyłączami wynosi 292,2 km. Do sieci podłączonych jest 4.070 odbiorców. Zdolność produkcyjna sieci wodociągowej ogółem wynosi 3.400m³/dobę. Produkcja wody w roku 1998 wyniosła 519.300 m³.

Tab.28. Sieć wodociągowa w Gminie Świlcza (dane na 31.12.1998r)

Tab.26. Sieć wodociągowa w Gminie Świlcza (stan na 31.12.1998r)					
Wyszczególnienie	Długość przyłączy (km)	Długość czynnej sieci rozdzielczej (bez przyłączy) km	Budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania przyłączone do sieci wodociągowej		Woda dostarczona gosp. domowym, gosp. zbiorowym, i ind. gospod. rolnym w dm ³
			budynki	mieszkania w tych budynkach	
			w sztukach		
Błędowa Zgłobieńska	4,7	9,7	109	109	6,5
Bratkowice	30,3	34,6	888	888	53,3
Bzianka	3,7	2,7	107	107	6,4
Dąbrowa	9,3	10,1	232	232	22,3
Mrowla	10,7	9,1	316	316	32,1
Przybyszówka	14,9	12,1	410	410	24,6
Rudna Wielka	9,0	8,7	318	318	19,1
Świlcza	22,4	39,8	798	798	76,6
Trzciana	17,0	23,4	574	574	37,1
Woliczka	10,2	9,8	144	144	13,8
Razem:	132,2	160	3896	3896	291,8

Źródło: Urząd Gminy

Tab. 29. Sieć kanalizacyjna w Gminie Świlcza (dane na 31.12.1998r)

Tab. 27: Sieć kanalizacyjna w Gminie Świlcza (dane na 31.12.1998r.)

Wyszczególnienie	Długość czynnej sieci sanitarnej bez przykanalików	Budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania przyłączone do sieci kanalizacyjnej		Ścieki odprowadzone w m ³ /d
		budynki	mieszkania w tych budynkach	
		w sztukach		
Dąbrowa	8,6	141	141	68
Mrowla	7,6	196	196	95
Świlcza	21,8	699	699	340
Trzciana	13,4	221	221	137
Woliczka	5,6	117	117	57
Razem:	57,0	1374	1374	697

Źródło: Urząd Gminy

Tab. 30. Gospodarstwa rolne wg sposobów odprowadzania ścieków (dane na 31.12.1997r)

Odprowadzanie ścieków			Wywożenie śmieci	
do sieci kanalizacyjnej	do szamba	brak kanalizacji	na zorganizowane wysypisko	zagospodarowywane we własnym zakresie
697	2498	599	2427	1367

Źródło: US Rzeszów

Wyraźna przewaga rozwoju sieci wodociągowej nad kanalizacyjną nie upoważnia do wyciągania nadmiernie pozytywnych wniosków, co do kondycji miejscowego środowiska. W dziedzinie jego ochrony, pozostaje nadal wiele do zrobienia.

Zwodociągowanie Gminy Świlcza spowodowało większe zużycie wody w gospodarstwach domowych, z kolei konsekwencją tego jest produkcja ogromnej masy ścieków, które z uwagi na brak kanalizacji, spływają ciekami na teren niziny i stanowią zagrożenie zanieczyszczenia torfów i wód podziemnych. Zwiększenie się ilości opadów w ostatnich latach spowodowało wylewanie cieków i tworzenie się rozlewisk, które przez cały rok nie wysychają. Ścieki przesączają się do wód podziemnych zlokalizowanych na głębokości zaledwie 20 m i powodują ich zanieczyszczenie.

Zarząd Gminy podejmuje kroki aby zapobiec temu niekorzystnemu zjawisku.

Jedynym zabezpieczeniem wód podziemnych jest budowa szczelnych kolektorów przesyłowych, którymi ścieki zostaną przemieszczone do rejonowej oczyszczalni ścieków w Świlczy.

Zakończona jest budowa wspólnego kolektora dla wsi Świlcza, Woliczka, Trzciana i Dąbrowa, do którego wprowadzane są ścieki ze wsi położonych w zlewni rzeki Mrowla.

Dla wsi Mrowla został wybudowany własny kolektor odprowadzający ścieki do oczyszczalni w Świlczy. Podobny zostanie wybudowany we wsi Bratkowice. Ścieki wsi Rudna Wielka, po wybudowaniu sieci kanalizacyjnej, przejmie oczyszczalnia ścieków w Rzeszowie. W ten sposób zostaną ujęte ścieki ze wszystkich miejscowości, z których nieczystości spływają na obszar zbiornika wód podziemnych znajdującego się pñ. części Gminy. Ścieki ze wsi Przybyszówka odprowadzane będą do oczyszczalni ścieków w Rzeszowie. W Błędowej Zgłobieńskiej planuje się wybudowanie własnej oczyszczalni ścieków.

Poszerzenie programu budowy sieci kanalizacyjnej Gminy powoduje konieczność rozbudowy rejonowej oczyszczalni ścieków w Świlczy, której docelowa przepustowość ścieków będzie wynosić $1.600\text{m}^3/\text{dobę}$. Jednak ograniczenie środków finansowych (na początku lat 90-tych) spowodowało budowę oczyszczalni o wydajności do $400\text{ m}^3/\text{dobę}$, która zapewniła przyjęcie ścieków z miejscowości objętych kanalizacją do 1997 roku. Na początku 1998r. Gmina podjęła starania zmierzające do dalszej rozbudowy istniejącej oczyszczalni ścieków o kolejny bioblok PS-400. W czerwcu br. nastąpi zakończenie rozbudowy i modernizacji istniejącego biobloku WS-400. Dzięki tej inwestycji rozbudowana i zmodernizowana oczyszczalnia uzyska przepustowość $1.000\text{ m}^3/\text{dobę}$.

Przy tak znacznym rozwoju infrastruktury i poszerzenia terenów pod budownictwo mieszkaniowe istnieje możliwość dalszej rozbudowy oczyszczalni o następny segment, tak aby docelowo oczyszczalnia mogła osiągnąć przepustowość $1.600\text{ m}^3/\text{dobę}$.

Oczyszczalni w Świlczy jest nieliczną w kraju oczyszczalnią wiejską o tak znacznej przepustowości.

W chwili obecnej długość kolektorów głównych sieci kanalizacyjnej na terenie Gminy Świlcza wynosi 57, km, długość połączeń do budynków - 34,2 km. Do sieci podłączonych jest 1.374 odbiorców. W 1998r. zostało oczyszczonych 170.400m³ ścieków.

Sieć kanalizacyjna na terenie Gminy Świlcza jako nieliczna w kraju posiada instalację kanalizacji sanitarnej podciśnieniowej.

Odpady stałe z terenu gminy wywożone są przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Świlczy na wysypisko śmieci w Kozodrzy. Gmina dysponuje również własnym samochodem do wywozu odpadów. W miesiącu wrześniu został zakupiony drugi samochód do wywozu śmieci na podwoziu jelcza o poj. 50m³. Łączna ilość odpadów wywiezionych w 1998r. wynosi 11.500 m³.

Mieszkańcy gminy mają do dyspozycji zakupione w ostatnich latach kontenery na śmiecie (200 szt), kontenery na szkło i makulaturę (50 szt.) umożliwiające segregację odpadów.

W 1997r. Gmina została laureatem nagrody Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na najlepszą realizację zadań zgłoszonych do „Konkursu na zagospodarowanie odpadów na terenie gmin wiejskich”.

Rada Gminy przyjęła uchwałę w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminie, która reguluje sprawę zagospodarowania odpadów. Mając na uwadze stale rosnące koszty wywozu śmieci, sprawa pilną dla gminy jest podjęcie starań w celu budowy własnego wysypiska śmieci

6. KULTURA I TURYSTYKA

6.1 Działalność kulturalna

Gmina Świlcza, mimo bliskiego sąsiedztwa miasta wojewódzkiego i istniejących w nim obiektów kultury zdecydowała rozwinąć własną bazę kulturalną. Instytucjami wiodącymi w tej dziedzinie są Kluby Kultury zlokalizowane w poszczególnych wioskach, których praca jest koordynowana przez komórkę ds. Kultury w Urzędzie Gminy.

W Klubach Kultury działa:

- 8 zespołów artystycznych,
- 4 kółka zainteresowań,
- Kluby Szachistów,
- Klub Twórców Nieprofesjonalnych,
- 5 kółek plastycznych,
- kółko fotograficzne.

Łącznie w działaniach Klubów Kultury uczestniczy ok. 400 osób.

Działalność tych zespołów wyraża się wieloma imprezami organizowanymi na terenie Gminy, udziałem w konkursach i przeglądach WDK i innych.

Gmina Świlcza posiada bogate tradycje kulturalne. W Trzcianie istnieje Chór „Cantus” o ponad 60-letniej tradycji, znany w regionie i kraju z wysokiego poziomu artystycznego.

Chór uczestniczy w wielu konkursach i przeglądach zajmując w nich wysokie miejsca. Swoimi występami uświetnia wiele uroczystości zarówno regionalnych jak i krajowych. Na jego repertuar składają się pieśni kościelne, narodowe, ludowe, znane utwory muzyki poważnej, znane arie operowe i operetkowe. Obecnie w chórze śpiewa 49 osób w wieku 17-50 lat.

Na terenie Gminy funkcjonuje również chór szkolny „Kantuski”. W jego repertuarze znajdują się m.in. piosenki w opracowaniu na kilka głosów, bajki

muzyczne, pieśni religijne, pieśni patriotyczne. Od początku swojej działalności „Kantuski” brały udział w przeglądach chórów szkolnych a’capella organizowanych przez Polski Związek Chórów i Orkiestr Dętych O/Rzeszów i zajmowały w nich wysokie miejsca.

Szczególny nacisk kładzie się na rozwój miejscowego folkloru.

Istnieje tutaj Zespół Ludowy, który przedłuża działalność założonego w 1960 roku Zespołu Pieśni i Tańca. Zespół ten otrzymał nazwę Reprezentacyjnego Zespołu Pieśni i Tańca nadaną przez Ministra Kultury i sztuki. Zespół, jako jeden z niewielu, otrzymał Nagrodę im. Oskara Koldberga - najwyższego wyróżnienia dla zespołów amatorskich.

Funkcjonująca na terenie Gminy Kapela Ludowa kontynuuje działalność słynnej przed laty kapeli Władysława Łobody.

Od 1997 roku w Trzcianie redagowany jest kwartalnik społeczno-kulturalny „Trzcionka”, na łamach którego poruszane są sprawy kulturalno-społeczne, historyczne i gospodarcze dotyczące gminy Świlcza.

Zmieniająca się rzeczywistość społeczna, a zwłaszcza włączenie w zadania Gminy szkół podstawowych wymaga innego podejścia do spraw upowszechniania kultury w Gminie. Edukacja kulturalna i korzystanie z dóbr kultury w Gminie Świlcza prowadzona jest w miarę jej aktualnych możliwości finansowych i organizacyjnych.

6.2. Turystyka i agroturystyka

Gmina Świlcza posiada dobre warunki do rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku. Atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe, bogactwo flory i fauny, czyste stosunkowo powietrze, oraz wody rzek, potoków i zbiorników, przebiegający szlak turystyczny, stwarzają szczególnie korzystne warunki do harmonijnego obcowania ludzi ze środowiskiem naturalnym.

Na terenie Gminy w miejscowości Bratkowice znajduje się zbiornik wodny o powierzchni 1.83ha, który stanowi miejsce letniego wypoczynku okolicznych mieszkańców i nie tylko. Zbiornik posiada korzystne warunki do uprawiania sportów

wodnych. Powstał on po zlikwidowaniu dzikiego wysypiska śmieci. Wynikiem tego przedsięwzięcia jest estetyczniejszy wygląd Gminy oraz powszechne uznanie.

Planuje się modernizację i rozbudowę istniejących zbiorników wodnych w Trzcianie (pow. 8-10ha) z przeznaczeniem na stawy rybne. Działania te mają na uwadze ochronę torfowisk, ptactwa i roślin występujących w rejonie zbiorników.

Część powierzchni Gminy zajmuje Mielecko-Kolbuszowsko-Głogowski Obszar Chronionego Krajobrazu.

Mimo walorów krajobrazowych, infrastruktura turystyczna na terenie Gminy rozwinięta jest bardzo słabo. W szczególności brakuje miejsc noclegowych - działa tylko jedno gospodarstwo agroturystyczne, które oferuje swoje usługi przez cały rok. Położone jest z dala od tras komunikacyjnych. Właściciele oferują kuchnię regionalną opartą na produktach z własnego gospodarstwa. W pobliżu domu znajduje się staw rybny, w związku z czym istnieje możliwość wędkowania. Gospodarstwo przygotowane jest do przyjmowania osób niepełnosprawnych.

Przez teren Gminy przebiega niebieski szlak turystyczny, co stanowi bodziec do powstawania kolejnych gospodarstw agroturystycznych.

W Dąbrowie, Rudnej Wielkiej, Mrowli i Trzcianie istnieją zabytkowe zespoły parkowe i dworsko - parkowe. Kościół Parafialny w Trzcianie stał się znany w całej Polsce dzięki zabytkowym i cennym ołtarzom.

Na terenie Gminy znajduje się około 100 wiejskich kapliczek i krzyży usytuowanych przy domach, drogach, wśród pól i leśnych ścieżek.

Gmina jest pełna uroczych zakątków, spokoju i ciszy. Las zaprasza do obcowania z czystym środowiskiem, na grzybobrania i zbieranie leśnych owoców.

Rozwojowi Gminy sprzyja łatwy dojazd do każdego zakątka dzięki dobrze rozwiniętemu systemowi komunikacji.

II. STRATEGIA ROZWOJU GMINY ŚWILCZA

1. ZAŁOŻENIA OGÓLNE

Rozwój Gminy Świlcza w ciągu najbliższych kilku lat skoncentrowany będzie wokół pięciu zasadniczych obszarów:

1. Rolnictwo.
2. Infrastruktura techniczna.
3. Zagospodarowanie terenów.
4. Oświata.
5. Turystyka i agroturystyka.

Wymienione wyżej obszary wymagają określenia priorytetowych kierunków działań w Gminie. W przypadku Gminy Świlcza są to dalsze inwestycje w dziedzinie rolnictwa, infrastruktury technicznej, rekreacyjnej i oświatowej, wydzielenia i zagospodarowania terenów pod przedsiębiorczość oraz pod budownictwo. Ich realizacja powinna doprowadzić do rozwiązania najważniejszych problemów Gminy, w tym wysokiego poziomu bezrobocia i złej sytuacji w rolnictwie.

Rys. 3. Logiczna struktura strategii.

Punktem wyjścia opracowanej Strategii Rozwoju była diagnoza obecnej sytuacji Gminy Świlcza. Diagnoza ta pozwoliła na określenie najważniejszych problemów Gminy, ich zweryfikowanie i próbę określenia stosownych rozwiązań, w oparciu o jej szanse rozwojowe. Strategia zawiera zhierarchizowane pod względem czasu i ważności decyzje rozwojowe, które pozwolą na dostosowanie się Gminy do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Struktura części planistycznej została wypracowana od ogółu do szczegółu. Punktem wyjścia była misja Gminy zawierająca obszary, w których powinna być realizowana strategia. Każdy z obszarów posiada cele szczegółowe, zmierzające do osiągnięcia ogólnego celu misji. Realizacja celów możliwa jest tylko poprzez wykonywanie całego szeregu zadań realizacyjnych. Dzięki takiej metodologii Strategia Gminy Świlcza staje się świadomym i ukierunkowanym procesem podejmowania decyzji.

2. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON GMINY ŚWILCZA

Wśród przedstawicieli społeczności lokalnej zostały przeprowadzone badania ankietowe, które pomogły poznać Gminę. Dodatkowo pozwoliły przybliżyć i określić, jej najważniejsze problemy. Zadaniem ankiet było odpowiedzieć na pytanie co zdaniem mieszkańców jest atutem Gminy, z jakimi boryka się ona trudnościami i jak można te trudności zwalczać wykorzystując szanse rysujące się przed Gminą. Respondenci kwantyfikowali również podstawowe dziedziny życia społeczno gospodarczego Gminy Świlcza w rozbiciu na poszczególne cechy. W Załączniku nr 2 przedstawione zostały wzory i wyniki ankiet rozsyłanych wśród mieszkańców Gminy.

Za problem priorytetowy uznano:

- poprawę nawierzchni oraz rozbudowę sieci dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich,
- rozbudowę kanalizacji sanitarnej,

- tworzenie miejsc pracy,
- restrukturyzację rolnictwa.

Jako pozytywne cechy Gminy większość mieszkańców wymieniała:

- bezpośrednie położenie w pobliżu Rzeszowa,
- dobrze rozbudowaną infrastrukturę techniczną,
- gleby wysokiej jakości .

Wyniki ankiety otwartej, wyrażającej opinie mieszkańców pokryły się z wynikami ankiety zamkniętej, zawierającej ocenę sytuacji w poszczególnych dziedzinach życia społeczno gospodarczego.

Na podstawie raportu o stanie Gminy oraz wyników przeprowadzonych ankiet dokonano analizy SWOT - mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń poszczególnych dziedzin funkcjonowania Gminy Świlcza. Analiza dotyczy sytuacji w jakiej obecnie znajduje się Gmina, pozwala zrozumieć koncepcje rozwoju ekonomicznego, daje również możliwość określenia wzrostu gospodarczego poprzez zinwentaryzowanie istniejących zasobów.

A. POŁOŻENIE; ŚRODOWISKO NATURALNE

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • lokalizacja Gminy • dobre połączenia komunikacyjne • dobry stan środowiska naturalnego • walory turystyczno-krajobrazowe • duża powierzchnia terenów leśnych • położenie między II a III strefą w klasyfikacji Polski pod względem możliwości wykorzystania wiatru jako źródła energii	<ul style="list-style-type: none"> • niska jakość gleb w części Gminy
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie złóż głębinowych wody • wykorzystanie złóż gazu • przygotowanie terenów pod budownictwo mieszkaniowe • wykorzystanie tras turystyczno-krajobrazowych • możliwość promowania Gminy jako miejsca czystego ekologicznie • zalesienie terenów stanowiących nieużytki	<ul style="list-style-type: none"> • groźba skażenia środowiska • polityka makroekonomiczna państwa

<i>B. POTENCJAŁ LUDZKI</i>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • duży procent ludzi młodych • duże zasoby wolnej siły roboczej • aktywna postawa mieszkańców • wysoki stopień integracji mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • niski poziom dochodów • niski procent wykorzystania potencjału ludzkiego • duże bezrobocie
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • lepsze wykorzystanie potencjału ludzkiego • możliwości doskonalenia zawodowego 	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo niski przyrost naturalny

<i>C. WARUNKI SOCJALNO - BYTOWE</i>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze rozwinięta sieć placówek służby zdrowia i obiektów użyteczności publicznej • dobrze rozwinięta sieć szkół podstawowych • dostęp do szkół ponadpodstawowych • rezerwy terenowe pod budownictwo 	<ul style="list-style-type: none"> • tylko podstawowa opieka medyczna • ograniczenie godzinowe pracowników fachowych służby zdrowia (stomatolog, pediatra) • niewystarczające zasoby mieszkaniowe • słabe wyposażenie szkół
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • rozwinięcie reformy zdrowia 	<ul style="list-style-type: none"> • pogarszające się warunki bytowe ludności • powiększające się różnice w dochodach • brak poparcia finansowego w miarę przekazywania kompetencji dla samorządów (szkoły, służba zdrowia, infrastruktura)

D. GOSPODARKA / ROLNICTWO

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze rozwinięta sieć placówek handlowych • zwiększająca się liczba podmiotów gospodarczych • wysoka klasa bonitacyjna gleb • duże doświadczenie rolników w uprawie gruntów • dogodnie położenie gruntów pod uprawy • możliwość stworzenia dużych gospodarstw rolnych • dobre cechy ekologiczne produktów rolnych • znaczne zasoby wykwalifikowanej siły roboczej • wolne tereny i koncepcja planu zagospodarowania terenów (np. giełda rolno-towarowa, duże placówki handlowe)	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych • niski stopień zmechanizowania gospodarstw rolnych • niska specjalizacja produkcji rolniczej • brak jednostek skupujących płody rolne oraz przemysłu przetwórczego • brak usług rolniczych i pozarolniczych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • korzystne warunki glebowo-klimatyczne umożliwiające rozwój produkcji ekologicznej żywności • rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich • dostęp do niskooprocentowanych kredytów • możliwość budowy zakładów przetwórczych na terenie Gminy • możliwość kontraktacji owoców i warzyw • możliwość zatrudnienia wykwalifikowanej siły roboczej • bezpośrednie sąsiedztwo z miastem Rzeszów	<ul style="list-style-type: none"> • przywiązanie do tradycyjnych form gospodarowania na wsi • pogarszająca się sytuacja ekonomiczna w rolnictwie - ubożenie wsi • brak rynków zbytu na produkty rolne • nadmierny import produktów rolnych z zagranicy • spadek opłacalności produkcji rolnej • polityka rolna państwa

E. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dobrze rozwinięta sieć energetyczna, telekomunikacyjna, wodno-kanalizacyjna i gazowa • dobre połączenie z okolicznymi miastami i Gminami	<ul style="list-style-type: none"> • niski standard nawierzchni dróg lokalnych, gminnych i powiatowych • niewystarczająco rozbudowana sieć dróg
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • planowana budowa autostrady A-4 • planowana budowa drogi szybkiego ruchu • rozwój agroturystyki • tworzenie miejsc noclegowych na terenie Gminy	<ul style="list-style-type: none"> • skażenie środowiska • zajęcie dużych terenów pod budowę autostrady i drogi szybkiego ruchu

F. KULTURA, SPORT, TURYSTYKA

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • dużo terenów leśnych • zbiorniki wodne znajdujące się na terenie Gminy • czyste środowisko naturalne • unikalne tereny torfowe	<ul style="list-style-type: none"> • brak bazy turystycznej • brak promocji Gminy • brak podstawowych obiektów sportowych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost zainteresowania wypoczynkiem na wsi (agroturystyka) • rozwój placówek turystyczno-rekreacyjnych • przekształcenie istniejących terenów torfowych w rezerwaty przyrody	<ul style="list-style-type: none"> • brak tradycji korzystania z istniejących walorów

<i>G. WARUNKI WSPIERAJĄCE ROZWÓJ GOSPODARCZY</i>	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • położenie geograficzne Gminy • infrastruktura komunikacyjna • stan infrastruktury Gminy • aktywna postawa mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • brak informacji w mediach o możliwościach Gminy • brak dużego kapitału prywatnego
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wykorzystanie lokalizacji Gminy • pozyskiwanie inwestorów zewnętrznych • promowanie Gminy 	<ul style="list-style-type: none"> • słabe zainteresowanie ze strony inwestorów zewnętrznych

3. MISJA GMINY

Misja Gminy Świlcza wypracowana wspólnie z mieszkańcami w trakcie spotkań, koncentruje się na jej istotnych problemach, dostosowuje kierunki działań do długoterminowych celów, równocześnie pełni funkcje motywacyjne i promocyjne. Dalsze prace planistyczne opierają się i wynikają z misji.

Gmina Świlcza będzie oferować zinwentaryzowane, wyposażone w infrastrukturę techniczną tereny budowlane, gdzie osiedlać się będą mieszkańcy Rzeszowa i okolicy, dla których atrakcją będzie szeroko rozwinięta sfera usług rekreacyjnych. Główne inwestycje Gminy koncentrować się będą wzdłuż pasa drogi międzynarodowej E-40. Gmina z uwagi na dobre warunki glebowo -klimatyczne pragnie również rozwijać rolnictwo a szczególnie produkcję zdrowej żywności.

Położenie Gminy Świlcza determinuje w znaczący sposób jej przyszły rozwój. Rolnictwo odgrywające w latach wcześniejszych wiodącą rolę w gospodarce Gminy, straciło ją wraz z intensywnym rozwojem mikroregionu. Barię rozwoju rolnictwa jest brak rynku zbytu na przetwory rolne. Dużą szansą dla rolnictwa mogłoby być wykorzystanie wolnych terenów położonych wzdłuż głównej drogi i przeznaczenie ich pod budowę rynku hurtowego dla płodów rolnych. W posiadaniu Gminy znajduje się gotowa koncepcja organizacji giełdy hurtowej artykułami rolno-ogrodniczymi i spożywczymi.

Przyszłość Gminy Świlcza związana jest ściśle z intensywnym w ostatnich latach rozwojem miasta Rzeszowa, który to spowodował zwiększenie zapotrzebowania na nowe, atrakcyjne miejsca budowlane. Gmina Świlcza jako podmiejskie osiedle, będzie przyciągać ludzi atrakcyjnością terenów oraz ich odpowiednim

przygotowaniem. W pierwszej kolejności zostaną zagospodarowane i wyznaczone tereny budowlane.

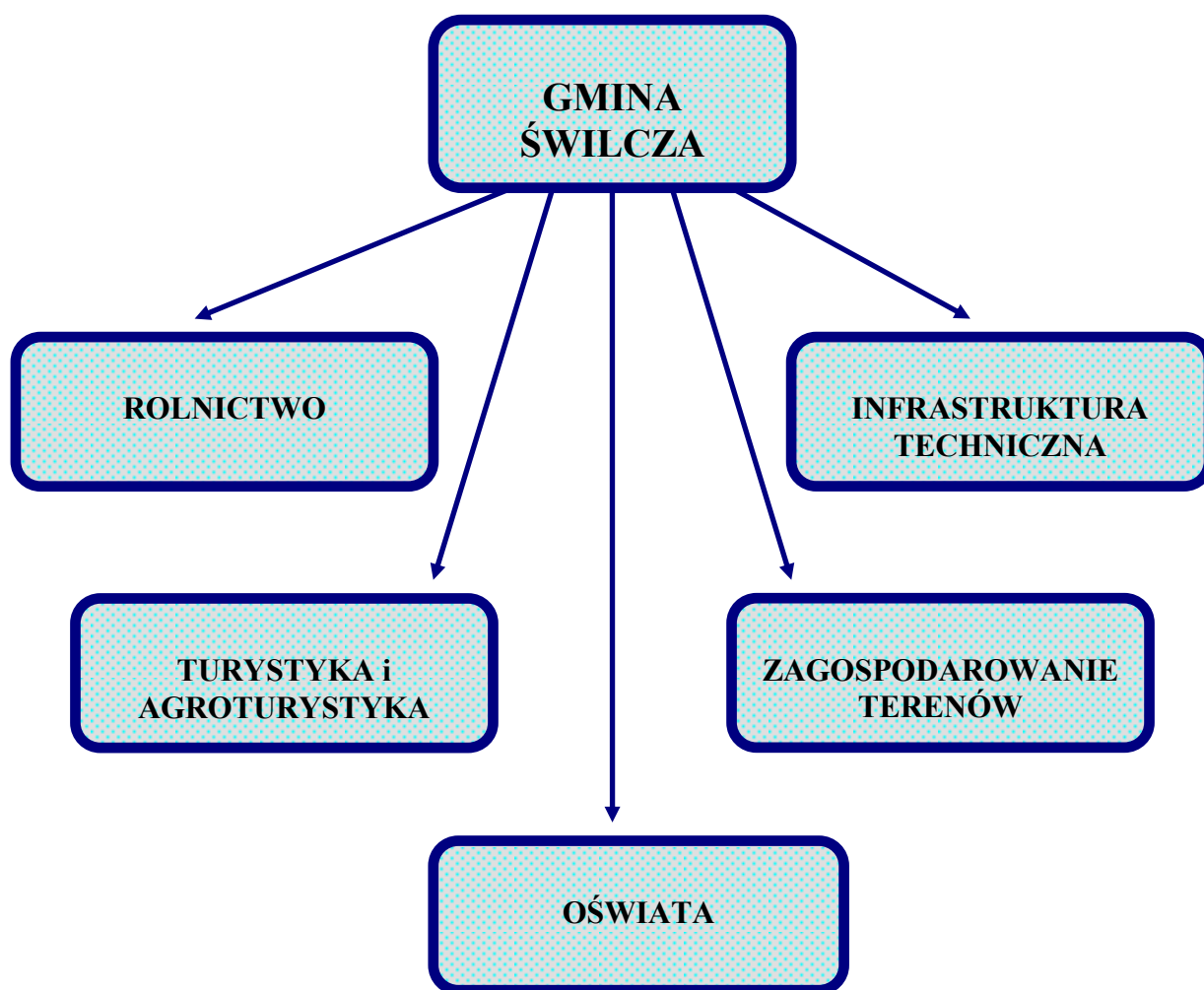
Gmina w ostatnich latach wiele inwestowała w dziedzinie infrastruktury. Konieczna jest jednak ciągle poprawa stanu dróg gminnych, budowa chodników oraz regulacja problemów infrastruktury sanitarnej (śmiecie, kanalizacja) - zwiększająca się bowiem szybko liczba mieszkańców wymagać będzie uregulowania w szczególności tych zagadnień.

Strefą gdzie koncentrować się będą punkty handlowe i usługowe powinien być pas wzdłuż drogi międzynarodowej E-40. Przesłanką determinującą usytuowanie strefy inwestycyjnej jest dostępność do niej, zarówno dla mieszkańców Gminy, regionu jak i klientów z zagranicy. Gmina dbać będzie również o podwyższenie swojej atrakcyjności, gdyż w perspektywie najbliższych kilku lat jej położenie może nie być jedynym czynnikiem rozwojowym.

Władze Gminy będą dbać również o zachowanie pewnej odrębności gminnej, mianowicie o zachowanie kompleksów leśnych i obszarów zielonych, które dodatkowo uatrakcyjnają tereny.

W swojej strategii Gmina zakłada wykorzystywanie naturalnych warunków m.in. terenów leśnych, zbiorników wodnych, ukształtowania terenu oraz naturalnych źródeł wód mineralnych i połączenie ich z pojawiającymi się możliwościami związanymi z rosnącym zainteresowaniem turystyką, zwłaszcza wypoczynkiem sobotnio-niedzielnym dla mieszkańców Rzeszowa i okolic. Musi jednak spełniać pewne konieczne warunki, które zintensyfikują dotychczasowy rozwój.

Rys. 4. Poniższy schemat przedstawia obszary rozwojowe Gminy Świlecza.

4. CELE I ZADANIA STRATEGICZNE

Cele i zadania wypracowywane zostały w trakcie debat planowania strategicznego. Poniższy schemat przedstawia opcje wypracowane wspólnie przez ekspertów i uczestników debat. Strategia zawiera najważniejsze, priorytetowe zadania strategiczne.

OBSZAR 1 ROLNICTWO

CELE OBSZARU 1

1. Wsparcie działań w zakresie scalania gruntów
2. Zachęcenie młodych rolników do rozwijania rolnictwa.
3. Rozwijanie gospodarstw agroturystycznych.
4. Wyłączenie z działalności rolniczej terenów leżących wzdłuż drogi E-40.

ZADANIA REALIZACYJNE

1. Uregulowanie spraw własności gruntów.
2. Poszukiwanie dodatkowych źródeł wspomagających rolnictwo (dofinansowania, subwencje).
3. Tworzenie grup producenckich.
4. Poszukiwanie rynków zbytu dla produktów rolnych.
5. Tworzenie drobnych baz przetwórczych (przechowalni).
6. Tworzenie warunków do rozwoju zakładów okołorolniczych.
7. Stworzenie dobrze funkcjonującej giełdy towarowej dla rolnictwa
8. Skrócenie drogi do odbiorców płodów rolnych - wyeliminowanie pośredników.
9. Przygotowanie rolników do wejścia Polski do Unii Europejskiej poprzez organizowanie seminariów, kursów i pogadanek.
10. Stworzenie warunków do powstania gospodarstwa rybackiego.

Komentarz:

Gmina Świlcza, posiadająca gleby dobrej jakości, pragnie dalej rozwijać rolnictwo. Jednak ulec zmianie musi sposób prowadzenia gospodarstw rolnych. Celem priorytetowym powinno być wspieranie działań zmierzających do scalenia bardzo rozdrobnionych gospodarstw rolnych. Rolnictwo powinno koncentrować się na produkcji zdrowej żywności dla mieszkańców Gminy, Rzeszowa oraz turystów.

Wszelkie działania w dziedzinie rolnictwa powinny zmierzać do jego konkurencyjności w województwie i regionie, poprzez podnoszenie jakości produkcji (zdrowa żywność), zmianę struktury gospodarstw, organizację zbytu oraz poziomą integrację

gospodarstw. Dużą szansą dla rolników może być stworzenie grup producenckich, łączących rolników produkujących te same artykuły.

Produkcję rolniczą należy dostosować do możliwości jej zbytu, z wykorzystaniem zakładów przetwórczych zlokalizowanych na terenie Gminy i poza nią.

Dużą szansą byłoby wykorzystanie i zrealizowanie koncepcji planu zagospodarowania terenów pod rolną giełdę hurtową.

Powyższe działania są bardzo czasochłonne oraz kapitałochłonne, należy zabiegać o preferencyjne kredyty dla rolnictwa, głównie poprzez aktywne podejście do problemów finansowych.

OBSZAR 2

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

CELE OBSZARU 2

1. Dalszy, celowy rozwój infrastruktury technicznej.
2. Tworzenie warunków pod rozwój małej przedsiębiorczości.
3. Gospodarka odpadami stałymi.

ZADANIA REALIZACYJNE

1. Budowa i modernizacja dróg gminnych
2. Dokończenie budowy kanalizacji
3. Dokończenie budowy sieci wodociągowej
4. Modernizacja sieci gazowej i elektrycznej
5. Regulacja wód gruntowych i opadowych
6. Budowa infrastruktury na nowych, projektowanych osiedlach mieszkaniowych
7. Budowa infrastruktury turystycznej.
8. Budowa sortowni.
9. Budowa międzygminnego zakładu utylizacji odpadów (w ramach „Związku Komunalnego Wisłok”.

Komentarz:

Gmina Świlcza mimo szybkiego rozwoju infrastruktury technicznej wykazuje jednak pewne niedoinwestowanie w tej dziedzinie, szczególnie w świetle planowanych celów rozwojowych Gminy. Zadania podejmowane w tym obszarze powinny mieć na celu uatrakcyjnienie oferowanych terenów przeznaczonych na budownictwo mieszkaniowe i inwestycyjne. Właśnie infrastruktura wymaga więc szczególnego nakładu pracy i starań ze strony władz Gminy. Bez nowoczesnej infrastruktury nie można bowiem mówić o rozwijaniu nowoczesnej gospodarki mieszkaniowej oraz przedsiębiorczości. Zadania przewidziane do realizacji ukazują hierarchię potrzeb: poprawa i utrzymanie jakości dróg, kanalizacja, budowa sieci wodociągowej, modernizacja sieci gazowej i elektrycznej, regulacja stosunków wodnych na terenie Gminy. Zlokalizowane na terenie Gminy zasoby wody mineralnej mogłyby być wykorzystane jako źródło zaopatrywania w dobrą wodę pitną mieszkańców Gminy jak również Rzeszowa.

OBSZAR 3

ZAGOSPODAROWANIE TERENÓW

CELE OBSZARU 3

1. Rozwój ekonomiczny Gminy, ze szczególnym naciskiem na rozwój drobnej przedsiębiorczości.
2. Nowe inwestycje na obszarach położonych wzdłuż drogi międzynarodowej E-40 - rozwój strefy inwestycyjnej.
3. Wyznaczenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe.
4. Wykorzystanie zasobu wód podziemnych (zbiornik GZWP-425).

ZADANIA REALIZACYJNE

1. Zmiany w planie zagospodarowania przestrzennego
2. Zinventaryzowanie terenów, wyznaczenie działek pod budownictwo mieszkaniowe.
3. Regulacja stanu prawnego terenów przeznaczonych pod budownictwo i inwestycje
4. Przekwalifikowanie gruntów z rolnych na budowlano - usługowe.
5. Pozyskiwanie kapitału zewnętrznego.
6. Zlikwidowanie terenów wojskowych i przeniesienie strzelnicy wojskowej znajdującej się we wsi Przybyszówka - Pustki, zagrażającej bezpieczeństwu mieszkańców.
7. Zalesienie terenów stanowiących nieużytki oraz gruntów o słabej klasie bonitacyjnej.
8. Wykorzystanie dużych obszarów wzdłuż trasy E-40 pod budowę placówek handlowych i produkcyjnych (np. supermarket, giełda rolno - towarowa).

Komentarz:

W Gminie Świlcza zostaną podjęte działania dostosowujące istniejące plany zagospodarowania przestrzennego do zakładanych celów rozwojowych. Będą one skupiać się na wyznaczaniu i uatrakcyjnieniu terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe oraz rozwój przedsiębiorczości. Celem, zakładanym w misji jest stworzenie możliwie najbardziej atrakcyjnych warunków osadniczych dla przyszłych, mieszkańców. Zakłada się rozwój strefy inwestycyjnej przede wszystkim wzdłuż pasa drogi międzynarodowej E-40, a w przyszłości również wzdłuż planowanej do realizacji drogi szybkiego ruchu i autostrady.

OBSZAR 4 OŚWIATA

CELE OBSZARU 5

1. Zapewnienie prawidłowych warunków do nauki i wychowania, uwzględniając wymogi wynikające z założeń reformy systemu edukacji.
2. Kształcenie na coraz wyższym jakościowo poziomie.
3. Utrzymanie na terenie Gminy szkolnictwa dwupoziomowego.

ZADANIA REALIZACYJNE

1. Rozbudowa i modernizacja istniejącej bazy lokalowej szkół.
2. Wyposażenie szkół w nowoczesny sprzęt audiowizualny i komputery (dostęp do sieci Internet).
3. Uatrakcyjnienie kierunków kształcenia (szkolnictwo ponadpodstawowe).
4. Budowa nowych sal sportowych wyposażonych w nowoczesny sprzęt sportowy.
5. Modernizacja i doposażenie istniejących sal gimnastycznych i boisk przyszkolnych.

Komentarz:

Główne zamierzenia w zakresie oświaty to rozbudowa, modernizacja i doposażenie obiektów szkolnych. Działania będą skierowane przede wszystkim na generalne remonty budynków szkolnych, modernizację kotłowni, budowę sal sportowych (gimnastycznych), wymianę okien.

Modernizacja systemów grzewczych przyczyni się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, poprawi ekonomikę obiektów dając możliwości przeznaczenia środków na inne potrzeby w zakresie oświaty. Sale sportowe (gimnastyczne) udostępnione będą dla środowiska, co wpłynie na integrację społeczeństwa.

Następować będzie również systematyczna poprawa wyposażenia szkół w sprzęt audiowizualny i komputery, który umożliwi nowoczesne formy nauczania.

W celu zapewnienia młodzieży kształcenia na najwyższym poziomie zatrudniani będą nauczyciele o coraz wyższych kwalifikacjach.

Realizacja tych zamierzeń polepszy warunki nauki i zapewni sprostanie potrzebom, które wynikają z założeń reformy oświaty.

W zakresie szkolnictwa ponadpodstawowego Gmina będzie wspierać działania Zespołu Szkół w Trzcinie zmierzające do ewolucji struktur i programu kształcenia, tak aby zapewnić możliwie ścisłą integrację edukacji z potrzebami gospodarki i rynku pracy.

OBSZAR 5 TURYSTYKA I AGROTURYSTYKA

CELE OBSZARU 5

1. Rozwój infrastruktury turystycznej.
2. Uatrakcyjnianie i promocja terenów Gminy.
3. Realizacja programu „małych retencji”.

ZADANIA REALIZACYJNE

1. Zalesienie terenów stanowiących nieużytki.
2. Przekształcenie istniejących zbiorników wodnych w zbiorniki rekreacyjne z odpowiednim przygotowaniem ich otoczenia pod rozwój turystyki.
3. Stworzenie gospodarstw agroturystycznych.
4. Budowa ośrodków wypoczynkowych.
5. Tworzenie bazy do uprawiania sportów zimowych w części południowej Gminy (Woliczka, Błędowa, Dąbrowa).
6. Budowa zbiorników retencyjnych w Trzcianie.
7. Budowa ośrodka rekreacyjno-sportowego łącznie z krytym basenem.

Komentarz:

Gmina Świlcza charakteryzuje się malowniczym krajobrazem oraz licznymi atrakcjami przyrodniczymi, które mogą zostać wykorzystane jako jej dodatkowe atuty - są to kompleksy leśne i zbiorniki wodne zarówno naturalne jak i te powstałe m.in. po eksploatacji torfu. Część zbiorników wodnych posiada idealne warunki dla wędkarzy.

Daje to możliwość organizowania popularnych form wypoczynku - turystyki rowerowej i pieszej, uprawiania sportów wodnych, agroturystyki, co jest szczególną atrakcją dla potencjalnych mieszkańców Gminy i pobliskiego Rzeszowa.

Działania Gminy Świlcza będą zmierzać do rozbudowy bazy turystycznej, poszerzania oferty w zakresie możliwości wypoczynku oraz promocji usług turystycznych.

Jedną z oferowanych atrakcji turystycznych Gminy może być również możliwość zakupu świeżych, ekologicznych produktów bezpośrednio od producentów.

W chwili przystąpienia do realizacji strategii, równocześnie powinny zostać przewidziane działania, które chronić będą naturalne środowisko w Gminie i przyczynią się do podwyższenia standardu życia mieszkańców. Jednym z takich działań będzie uregulowanie gospodarki wodnej w obrębie występujących na terenie Gminy torfowisk i powstałych na ich obszarze terenów wodno-błotnych. Działania te będą zmierzać do ochrony środowiska przyrodniczego oraz w znacznym stopniu przyczynią się do uatrakcyjnienia terenu Gminy.

WYKAZ PRZEDSIĘWZIĘĆ PLANOWANYCH DO REALIZACJI PRZEZ GMINĘ**INWESTYCJE KRÓTKOTERMINOWE W ZAKRESIE:****I. Infrastruktura techniczna****1. Wodociągi**

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Połączenie wodociągu Przybyszówka - Dworzysko	zak. IV kw. 1999	środki własne, mieszkańcy
2	Budowa wodociągu Przybyszówka - Pustki	1999-2000	środki własne, mieszkańcy, dotacje
3	Budowa wodociągu Przybyszówka - Dworzysko - granica Rzeszowa	zak. III kw. 2000	środki własne, mieszkańcy, dotacje

2. Oczyszczalnie ścieków i sieci kanalizacyjne

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Zakończenie budowy kanalizacji w Dąbrowie	zak. IV kw. 1999	środki własne, mieszkańcy, dotacja ARMR
2	Zakończenie budowy gminnej oczyszczalni ścieków w Świlczy	zak. II półrocze 1999	Dotacja ARMR, środki własne, dotacja Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej
3	Kontynuacja budowy kanalizacji w Trzcianie	1996-2001	środki własne, mieszkańcy, dotacja ARMR
4	Kanalizacja Bratkowice (rozpoczęcie budowy)	1999-2001	FAPA, mieszkańcy, środki własne
5	Budowa kanalizacji w Rudnej Wielkiej (kontynuacja)	1997-2002	środki własne, dotacje, mieszkańcy
6	Rozpoczęcie budowy kanalizacji w Przybyszówce I etap	IV kw. 1999	środki własne, mieszkańcy, dotacje
7	Rozpoczęcie prac projektowych (kanalizacja w Błędowej Zgłobieńskiej)	IV kw. 1999	środki własne, mieszkańcy, dotacje

3. Sieć gazowa

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Wykonanie połączenia sieci gazowej Rudna Wielka - Rudna Mała	zak. II kw. 1999	środki własne,
2	Modernizacja sieci gazowej w miejscowości Świlcza	II kw. 2000	Zakład Gazowniczy w Rzeszowie

4. Sieć energetyczna

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Budowa stacji transformatorowych w Bratkowicach (4 szt.)	1999-2000	środki własne, RZE S.A.
2	Budowa stacji transformatorowych w Świlczy (2 szt.)	1999-1999	środki własne, RZE S.A.
3.	Reelektryfikacja Świlcza - Kamyszyn	1999	RZE S.A.
4	Budowa oświetlenia Przybyszówka Dworzysko	1999-1999	środki własne
5	Budowa stacji RSP w Świlczy	IV kw. 1999	środki własne, RZE S.A.
6	Budowa oświetlenia drogi powiatowej nr 543 Iwierzyce-Zgłobień-Przybyszówka-Rzeszów	2000	budżet państwa, dotacja

5. Drogi

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Modernizacja drogi nr 551 Czarna-Bratkowice-Miłocin (droga powiatowa)	rozp. 2000	Starostwo Powiatowe, środki własne, dotacje
2	Modernizacja drogi nr 379 Kupno-Bratkowice-Trzciana (droga powiatowa)	rozp. 1999	Starostwo Powiatowe, środki własne, dotacje
3	Budowa drogi Przecznia w Świlczy	1999-2001	środki własne, dotacja
4	Budowa drogi do oczyszczalni ścieków w Świlczy	rozp. 1999	środki własne
5	Modernizacja drogi do cegielni w Trzcieńcu	2000	środki własne
6	Budowa drogi na cmentarz w Trzcieńcu	1999	środki własne
7	Budowa drogi na Świdrówkę w Przybyszówce	1999/2000	środki własne
8	Budowa drogi Dworzysko w Woliczce	2000	środki własne
9	Budowa drogi Lipie - Mrowla	2000	środki własne, dotacja

6. Uzbrojenie terenów pod potrzeby budownictwa

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Budowa drogi na osiedlu mieszkaniowym w Mrowli	I kw. 1999	środki własne

7. Gospodarka odpadami

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Zakup pojemników 110 litrowych dla indywidualnych odbiorców (w wyjątkowych przypadkach)	1999-2000	środki własne, WFOŚ
2	Zorganizowanie składowania stłuczki szklanej i jej wykorzystanie	2000	dotacje
3	Zagospodarowanie makulatury (zlecenie specjalnej firmie jej wywozu)	1999-2000	środki własne

II. Infrastruktura społeczna

1. Szkolnictwo

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Dokończenie budowy Zespołu Szkół w Świlczy	zak. 1999 - 2000	środki własne, dotacje
2	Dokończenie rozbudowy Szkoły Podstawowej w Dąbrowie	zak. 2000	środki własne, dotacje
3	Rozbudowa Szkoły Podstawowej nr 2 w Bratkowicach	2000/2001	środki własne, dotacje
4	Rozpoczęcie rozbudowy Zespołu Szkół w Rudnej Wielkiej (sala gimnastyczna)	roz. 1999	środki własne, dotacje
5	Rozpoczęcie budowy sali gimnastycznej w Przybyszówce	roz. 2000	środki własne, dotacje
6	Dokończenie budowy budynku przedszkola w Bratkowicach	zak. 2001	środki własne, dotacje
7	Budowa bazy lokalowej pod potrzeby gimnazjum w Bratkowicach	2000 - 2002	środki własne, dotacje
8	Przebudowa kotłowni z węglowej na gazową w Zespole Szkół w Rudnej Wielkiej i Szkole Podstawowej w Mrowli	2000-2002	środki własne, Kuratorium Oświaty, Woj. Fundusz Ochrony Środowiska

2. Kultura

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Zakończenie budowy Domu Ludowego w Trzcianie	2001-2002	środki własne, dotacje
2	Dokończenie remontu Domu Strażaka w Przybyszówce	zak. 2000	środki własne
3	Wymiana okien w Domu Strażaka w Bratkowicach	1999	środki własne
4	Remont Domu Strażaka w Błędowej Zgłobińskiej (pokrycie dachu, wymiana okien)	1999	środki własne
5	Remont Domu Ludowego w Dąbrowie (przebudowa wejścia do Ośrodka Zdrowia)	1999/2000	środki własne
6	Remont Domu Strażaka w Trzcianie	1999/2000	środki własne
7	Remont i dokończenie rozbudowy Domu Strażaka w Mrowli	1999/2000	środki własne

3. Wypoczynek, sport, turystyka

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Dokończenie budowy pawilonu sportowego w Świlczy	1999/2000	środki własne, dotacja
2	Dokończenie budowy pawilonu sportowego w Trzcianie	1999/2000	środki własne, dotacje
3	Opracowanie koncepcji projektu zagospodarowania zbiornika retencyjnego w Trzcianie	1999 inwestycja o zasięgu wojewódzkim	dotacja, środki własne
4	Wyposażenie w infrastrukturę zbiornika w Bratkowicach (droga, energia elektr., woda)	1999/2000	środki własne, dotacja

INWESTYCJE ŚREDNIOTERMINOWE W ZAKRESIE:

I. Infrastruktura techniczna

1. Wodociągi

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Wykonanie połączenia wodociągu Trzciana - Woliczka ujęcie	rozp. 2001	środki własne
2	Modernizacja ujęcia wody w Woliczce	rozp. 2001	środki własne
3	Wodociąg „Świlcza-Przycznia”	rozp. 2001	środki własne
4	Wodociąg RSP „za torami” w Świlczy	rozp. 2000	środki własne
5	Modernizacja ujęcia wody w Bratkowicach	rozp. 2001	środki własne
6	Wodociąg „Osiedle” w Mrowli	rozp. 2000	środki własne
7	Wodociąg Bratkowice - „zbiornik wody”	rozp. 2001	środki własne

2. Oczyszczalnie ścieków i sieci kanalizacyjne

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Budowa kanalizacji Przybyszówka - Bzianka II etap	rozp. 2001	środki własne, mieszkańcy, dotacja
2	Budowa oczyszczalni ścieków (przepustowość ok. 100m ³ /d) dla Błędowej Zgłobieńskiej	rozp. 2002	środki własne, mieszkańcy, dotacja
3	Budowa kanalizacji w Błędowej Zgłobieńskiej	rozp. 2003	środki własne, mieszkańcy, dotacja
4	Kanalizacja Mrowla „Osiedle”	rozp. 2001	środki własne, mieszkańcy, dotacja

3. Telefonizacja

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Dalsza telefonizacja wsi Bratkowice	rozp. 2000	TP S.A.
2	Dalsza telefonizacja wsi Mrowla	rozp. 2000	TP S.A.

4. Sieć gazowa

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Budowa sieci gazowej w Świlczy	rozp. 2000	Zakład Gazowniczy
2	Budowa sieci gazowej w Mrowli „Osiedle”	rozp. 2001	Zakład Gazowniczy
3	Budowa sieci gazowej w rejonie Dąbrowa piekarnia	rozp. 2000-2001	Zakład Gazowniczy

5. Sieć energetyczna

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Budowa stacji transformatorowych w Rudnej Wielkiej (2 szt.)	2000-2001	RZE S.A. , środki własne
2	Budowa stacji transformatorowych w Trzcianie (2 szt.)	2000	RZE S.A., środki własne
3	Reelektryfikacja wsi Trzciana „Zakolej”	2001	RZE S.A.
4	Doprowadzenie energii elektrycznej do zbiornika w Bratkowicach	2000	RZE S.A., środki własne
5	Oświetlenie drogi Bratkowice-Trzciana	2000	środki UW

6	Oświetlenie drogi powiatowej nr 546 od E-4 do stawu w Dąbrowie	2000-2001	środki UW
7	Oświetlenie drogi Kolonia Zachodnia w Dąbrowie	2000-2001	środki własne, dotacje
8	Oświetlenie drogi powiatowej nr 551 Czarna-Bratkowice-Miłocin (Czekaj)	2001-2002	budżet państwa, dotacje
9	Oświetlenie pozostałych dzielnic w Przybyszówce	2001-2003	środki własne, dotacje

6. Sieci grzewcze

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Wykorzystanie niekonwencjonalnych źródeł energii (elektrownia wiatrowa)	2001	środki własne, dotacja

7. Drogi

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Modernizacja drogi nr 546 Sielec-Będziemyśl-Dąbrowa	2000/2001	Starostwo Powiatowe, środki własne, dotacja
2	Modernizacja drogi nr 553	2000/2001	Starostwo Powiatowe, środki własne, dotacja
3	Modernizacja drogi nr 543 Iwierzce-Zgłobień-Przybyszówka	2000/2001	Starostwo Powiatowe, środki własne, dotacja
4	Modernizacja drogi „Zapłocie” w Świlczy	2001	środki własne
5	Modernizacja drogi „do Przychodni” w Świlczy	2000	środki własne
6	Dokończenie budowy drogi „Świlcza Góra”	2001/2002	środki własne
7	Modernizacja drogi Kamyszyn-Świlcza	2001/2002	środki własne
8	Modernizacja drogi na „Zastawie” w Bratkowicach	2001/2002	środki własne
9	Budowa drogi „na szkołę” w Błędowej Zgłobieńskiej	2000/2001	środki własne
10	Modernizacja drogi „kolonia zachodnia” w Trzcianie	2001/2002	środki własne
11	Budowa drogi lokalnej w Woliczce	2000/2001	środki własne
12	Modernizacja drogi gminnej w Bziance	2001/2002	środki własne
13	Modernizacja drogi „kolonia wschodnia” w Trzcianie	2000/2001	środki własne
14	Budowa drogi Świlcza-Kamyszyn-Mrowla-Otoka	2001/2002	środki własne
15	Modernizacja drogi gminnej Dąbrowa-Trzciana	2000-2001	środki własne, dotacje
16	Modernizacja drogi powiatowej nr 544 Błędowa Zgłobieńska-Zgłobień-Niechobrz	2001-2003	Starostwo Powiatowe, dotacje
17	Budowa chodników wzdł. dróg powiatowych i gminnych na terenie całej gminy	2000-2003	środki własne, dotacje
18	Budowa drogi powiatowej 556	2001-2003	Starostwo

	Przybyszówka - Rudna Wielka		Powiatowe, dotacje
--	-----------------------------	--	--------------------

8. Uzbrojenie terenów pod potrzeby budownictwa

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Wyposażenie w infrastrukturę terenów dla osiedli w Przybyszówce-Pustki (wod-kan, drogi)	2001-2003	środki własne, dotacja
2	Budowa dróg dojazdowych w Mrowli, budowa sieci wod-kan dla osiedla w Mrowli	2001-2002	środki własne, dotacja

9. Gospodarka odpadami

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Uruchomienie sortowni odpadów (szkło, makulatura)	zak. 2003	środki własne, dotacja
2	Rozpoczęcie starań o lokalizację gminnego wysypiska śmieci	rozp. 2000	środki własne, dotacja

II. Infrastruktura społeczna

1. Szkolnictwo

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Modernizacja kotłowni w Zespole Szkół w Trzcianie	2000-2001	środki własne, środki Kuratorium Oświaty
2	Remont Szkoły w Przybyszówce (stara część)	2001	środki własne, środki Kuratorium Oświaty
3	Zagospodarowanie terenu wokół Szkoły w Bziance	2000	środki własne, środki Kuratorium Oświaty
4	Remont Zespołu Szkół w Świlczy (stary budynek)	2001-2002	środki własne, Kuratorium Oświaty, dotacje
5	Remont Zespołu Szkół w Trzcianie (stary budynek)	2001-2002	środki własne, Kuratorium Oświaty, dotacje
6	Przebudowa kotłowni w Zespołach Szkół w Świlczy i Trzcianie	2001-2003	środki własne, Kuratorium Oświaty, dotacje

2. Kultura

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Remont Domu Ludowego w Rudnej Wielkiej	2001-2003	środki własne
2	Remont Domu Strażaka w Rudnej Wielkiej	2001-2003	środki własne
3	Remont Domu Ludowego w Woliczce	2001-2003	środki własne
4	Remont Domu Ludowego w Dąbrowie	2000-2001	środki własne
5	Remont Domu Strażaka w Świlczy	2000-2003	środki własne

3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Remont Ośrodka Zdrowia w Trzcianie	2001-2003	wg możliwości
2	Remont Ośrodka Zdrowia w Mrowli	2001-2003	wg możliwości
3	Remont Ośrodka Zdrowia w Bratkowicach	2001-2003	wg możliwości
4	Uruchomienie apteki w Bratkowicach	2001-2003	wg możliwości
5	Remont Ośrodka Zdrowia w Przybyszówce	2001-2003	wg możliwości
6	Remont Filii Ośrodka Zdrowia w Dąbrowie	2001-2003	wg możliwości
7	Remont Ośrodka Zdrowia w Świlczy	2001-2003	wg możliwości

4. Wypoczynek, sport, turystyka

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres	Źródła finansowania
1	Budowa zbiornika retencyjnego w Trzcianie	2000-2002	środki UW, środki własne
2	Zagospodarowanie zbiornika retencyjnego w Bratkowicach, dalsza rozbudowa istniejącego zbiornika retencyjnego	2001-2003	środki własne, dotacje, budżet państwa

INWESTYCJE DŁUGOTERMINOWE W ZAKRESIE:

I. Infrastruktura techniczna

1. Wodociągi

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
1	Połączenie sieci wodociągowej w układ pierścieniowy na terenie całej gminy	rozp. 2004
2	Wykorzystanie studni głębinowych dla miasta Rzeszowa	rozp. 2005

2. Oczyszczalnie ścieków i sieci kanalizacyjne

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
1	Kanalizacja Świlcza RSP, osiedle strona południowa	rozp. 2004

3. Sieć gazowa

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
1	Wymiana sieci gazowej w Trzcianie	rozp. 2005
2	Wymiana sieci gazowej w pozostałej części gminy wg wskazań Zakładu Gazowniczego w Rzeszowie	rozp 2005
3	Budowa sieci gazowej Przybyszówka -Pustki	rozp. 2003
4	Budowa sieci gazowej Świlcza str. pld.	rozp. 2004

4. Sieć energetyczna

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
1	Reelektryfikacja sieci energetycznej w całej gminie wg wskazań Zakładów Energetycznych	rozp. 2003

5. Sieci grzewcze

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
1	Zagospodarowanie zasobów wód podziemnych geotermicznych w Bratkowicach	rozp. 2003

6. Drogi

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
1	Budowa drogi Błędowa Zgłobieńska-Nosówka	rozp. 2004
2	Droga Bratkowice-Będziemyśl (Bratkowice-Dąbry)	rozp. 2004
3	Droga gminna Trzciana-Dąbrowa	2003/2004
4	Droga Świlcza-Przybyszówka	2003/2004
5	Budowa drogi gminnej Przybyszówka Pustki - Rzeszów	2003-2004

7. Uzbrojenie terenów pod potrzeby budownictwa

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
1	Budowa wodociągu i kanalizacji wzdłuż rzeki Potokowa w Przybyszówce Pustki	2003-2004

8. Gospodarka odpadami

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
-----	--------------------------	-------

1	Budowa gminnego wysypiska śmieci	2004-2005
---	----------------------------------	-----------

II. Infrastruktura społeczna

1. Szkolnictwo

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
1	Budowa sali gimnastycznej w Błędowej Zgłobieńskiej	2003
2	Remont przedszkola w Świlcza	2002
3	Budowa sali gimnastycznej w Mrowli	2003

2. Wypoczynek, sport, turystyka

Lp.	Zamierzenia inwestycyjne	Okres
1	Opracowanie projektu gminnego ośrodka sportowo -rekreacyjnego łącznie z krytym basenem (Trzciana)	2001-2004

ANKIETA POTRZEB ROZWOJOWYCH GMINY

1. Wymień pięć najważniejszych problemów do rozwiązania w Twojej gminie, wg stopnia ważności (od najważniejszych do najmniej ważnych)

1. Poprawa i utrzymanie jakości dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich
2. Rozwiązanie problemu zatrudnienia dla ludności - stworzenie nowych miejsc pracy.
3. Restrukturyzacja rolnictwa (scalanie gruntów), likwidacja nieużytków rolnych
4. Pobudzenie rozwoju przemysłu przetwórczego, usługowego, gastronomicznego i turystycznego.
5. Wywóz i zagospodarowanie odpadów.

2. Wymień pięć pozytywnych cech, mocnych stron Twojej gminy.

1. Dobra lokalizacja gminy.
2. Dobrze rozbudowana infrastruktura (sieć telefoniczna, wodociągowa, gazownicza, elektryczna, kanalizacyjna).
3. Łatwy dostęp do usług komunikacyjnych (PKP, PKS., MPK).
4. Gleby wysokiej klasy, dobre warunki do upraw zdrowej (ekologicznej) żywności.
5. Czyste środowisko naturalne.

3. Co należałoby Twoim zdaniem zrobić , aby zwiększyć dochody gminy ?

Uzasadnij.

- Rozbudować małe zakłady produkcyjne (drobną wytwórczość) wspierać ten rozwój.
- Uatrakcyjnić oferty handlowe w celu ściągnięcia kapitału inwestycyjnego (inwestorów).
- Rozwinąć placówki przetwórstwa płodów rolnych.
- uruchomić sieć handlowo -magazynowo-hurtową / gastronomiczną (wzdłuż E-40).
- Rozwinąć placówki turystyczno rekreacyjne.

4. Czy Twoim zdaniem właściwie są wykorzystywane zasoby ziemi uprawnej ?

Uzasadnij.

- Nie są ponieważ:

- na terenie Gminy występuje dużo odłogowania, mimo że klasa ziemi jest bardzo dobra. Spowodowane jest to nieopłacalnością produkcji i dużym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych, brakiem motywacji dla ludzi młodych,
- niewłaściwa polityka państwa spowodowała, że uprawa ziemi stała się nieopłacalna,
- wysokie koszty produkcji (energia, gaz, nawozy sztuczne, środki ochrony roślin), w porównaniu z cenami skupu żywca i płodów rolnych.

5. Czy istnieją możliwości zbytu produkcji rolnej i zwierzęcej? Oceń sytuację.

- Sytuacja jest bardzo trudna jednak istnieją szanse na jej poprawę poprzez:

- tworzenie grup producenckich,
- pominięcie pośredników w sprzedaży,
- ograniczenie dopływu produktów z zewnątrz (z zagranicy),

6. Jakie inne możliwości rozwojowe widziałbyś dla Twojej gminy? Wymień pięć najważniejszych.

1. Rozwinięcie usług rekreacyjno - wypoczynkowych i agroturystycznych.
2. Rozwój zakładów przetwórstwa rolnego i zbytu płodów rolnych.
3. Wykonanie nowych dróg, infrastruktury umożliwiającej rozwój budownictwa mieszkaniowego i usług
4. Rozwój drobnej wytwórczości.
5. Ściągnięcie kapitału inwestycyjnego.

7. Jakie możliwości finansowania przedsięwzięć (wymienionych w punkcie 6) widziałbyś dla Twojej gminy?

- niskooprocentowane kredyty bankowe
- dotacje z fundacji krajowych i zagranicznych
- korzystanie z funduszy pomocowych Unii Europejskiej i Banku Światowego
- własne dochody gminy
- dotacje z budżetu państwa - subwencje
- ulgi podatkowe

